



Plagiat — hur kan det undvikas?

Handbok för medarbetare vid Stockholms universitet

Christine Bendixen, Annelie Gunnerstad, Christophe Premat

Plagiat- hur kan det undvikas?

Handbok för medarbetare vid Stockholms universitet

Christine Bendixen¹, Annelie Gunnerstad², och Christophe Premat³

¹ *Institutionen för pedagogik och didaktik*

² *Juridiska institutionen*

³ *Romanska och klassiska institutionen*

Illustrationer: Klara Bolander Laksov

Rapporter om undervisning och lärande i högre utbildning 2022:3

ISSN 2003-1688

© Christine Bendixen, Annelie Gunnerstad, Christophe Premat



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Innehållsförteckning

INTRODUKTION.....	4
HANDBOKENS UPPLÄGG OCH INNEHÅLL	4
.....	6
KAPITEL 1: PLAGIERING OCH FUSK VID HÖGRE STUDIER	6
VAD ÄR PLAGIERING?	7
Varför plagierar studenter?.....	8
Vad är skillnaden mellan fusk och plagiat?.....	8
HUR VANLIGT ÄR PLAGIAT?	8
NÄR PLAGIATMISSTANKE FÖRELIGGER	10
ATT FÖREBYGGA PLAGIAT	11
KAPITEL 3: HUR KAN DU UPPTÄCKA PLAGIAT?	14
DIGITALA TEXTJÄMFÖRELSETJÄNSTER	14
ANDRA SÄTT ATT IDENTIFIERA PLAGIAT	15
KAPITEL 4: VAD SKA DU GÖRA VID MISSTANKE?	17
INSTITUTIONENS UTREDNING	17
DISCIPLINNÄMNDEN	18
KAPITEL 5: DINA STUDENTERS ANSVAR	19
STUDIETEKNIK OCH ATT TÄNKA AKADEMISKT.....	20
PLAGIERINGENS KONSEKVENSER FÖR LÄRANDET	20
KAPITEL 6: DIN ROLL SOM LÄRARE	21
INFORMERA DINA STUDENTER TIDIGT OM HUR DE KAN UNDVIKA PLAGIERING	22
ANPASSA DINA EXAMINATIONSFORMER	24
KONTROLLERA KUNSKAPSPROGRESSION OCH UTVÄRDERA GRUPPARBETE	26
TRÄNA DINA STUDENTER I LÄSANDE OCH SKRIVANDE	28
FÖRSTÄRKA INLÄRNINGSTRATEGIER HOS DINA STUDENTER	29
KAPITEL 7: SAMMANFATTNING.....	32
REGLER OCH HANDLÄGGNINGSORDNING FÖR DISCIPLINÄRENDEN	34
ORDLISTA.....	35
ÖVNINGAR I ATT FÖRSTÅ VAD PLAGIAT KAN VARA.....	36
ÖVNING 1 – NÄR GÅR SAMARBETE ÖVER GRÄNSEN?	36
ÖVNING 2 – VAD ÄR GOD VETENSKAPLIG FORSKNINGSSSED OCH AKADEMISKT SKRIVANDE?	37
TIPS TILL LÄRARE ATT ANVÄNDA I UNDERVISNINGEN	38
APPENDIX 1: UNDERLAG FÖR FÖRSÄKRAN	38
APPENDIX 2: TIPS OCH STÖD TILL DINA STUDENTER INFÖR AKADEMISKT SKRIVANDE	39
LÄNKSAMLING	42

Introduktion

Den här handboken vänder sig till dig som undervisar vid Stockholms universitet. Den är skriven med syftet att ge dig stöd för att aktivt motverka plagiering och fusk.

Undervisning och examination omfattar idag i hög grad användning av digitaliserad text, internet och sökmotorer och olika digitala verktyg både för undervisning och examination. Dessa förändringar påverkar studenternas tillvägagångssätt i relation till sina studier, hur de söker och använder information vid olika slags examinationer och hemuppgifter. Möjligheterna som erbjuds har dessvärre inte bara lett till positiva konsekvenser, utan också till att plagiering och fusk blivit ett ökande problem.

För att motverka plagiering och fusk togs en handbok fram av dåvarande Universitetspedagogiskt Centrum vid Stockholms universitet 2012 och som byggde på en text som var skriven av Jude Carroll på uppdrag av Kungliga Tekniska Högskolan 2009 (Carroll & Zetterling, 2009). Mycket händer dock i universitetsvärlden på tio år, och vid en översyn av texten 2021 av Centrum för universitetslärarutbildning, CeUL, fattades beslutet att helt skriva om handboken så att den ligger i linje med gällande regelverk både nationellt och lokalt vid universitetet.

Handboken är författad av tre personer som bidragit med olika perspektiv. Christine Bendixen är lektor i pedagogik vid Institutionen för pedagogik och didaktik. Annelie Gunnerstad är adjunkt vid juridiska Institutionen och Christophe Premat är lektor vid Institutionen för romanska och klassiska språk. De har alla olika ingångar och intressen i frågor om plagiering och har tillsammans arbetat fram texten. En slutversion av texten har faktagranskats av handläggare för disciplinärenden vid Stockholms universitet, Studie- och språkverkstaden samt Stockholms universitetsbibliotek.

Handbokens upplägg och innehåll

Nedan följer en genomgång av vad de olika kapitlen innehåller. I texten finns insprängda utdrag som kan vara särskilt viktiga att uppmärksamma, samt länkar till fortsatt läsning, filmer eller webbsidor.

Kapitel 1 ger dig en introduktion till vad som räknas som plagiat respektive fusk vid högre studier och vilken roll du som lärare kan spela när det gäller att motverka plagiering. Det ger dig en bakgrund till varför studenter plagierar och hur vanligt det är och lägger därför en grund till resonemanget i hela boken utifrån perspektivet att vi som undervisar i högre utbildning kan bidra genom det sätt på vilket vi designar undervisning och examination, och på så sätt minska risken för plagiat och fusk.

Kapitel 2 handlar om de lagar och regler som säger något om hur vi ska handla när vi misstänker plagiat eller fusk. Det finns regler kring vad som krävs för att disciplinära åtgärder ska användas, men det finns också regler som påverkar våra möjligheter att motverka plagiering. Detta gäller främst lagar och regler kring examinationer, som påverkas av lagen om offentlighetsprincipen.

Kapitel 3 går vidare in på hur vi kan upptäcka plagiat, dels genom digitala textjämförelsetjänster och dels på andra sätt. Då det tyvärr inte går att förlita sig på program för att upptäcka plagiat behöver vi som lärare vara väl medvetna om de olika sätt på vilka studenter plagierar och använda vårt professionella omdöme – och varandra – för att upptäcka plagiat. Kapitel 3 ger en vägledning med detta syfte.

Kapitel 4 beskriver vad du som lärare ska göra om du misstänker plagiat. Här beskrivs de olika roller som finns vid institutionen, med utredningsansvarig, samt fakulteten och när det är dags att gå vidare till disciplinnämnd och vad som händer när ett eventuellt fall av plagiat har kommit dit.

Kapitel 5 fokuserar på de studenter du undervisar och vilket ansvar de har. Naturligtvis ligger ansvaret på studenterna att inte plagiera och fuska, men det finns flera faktorer i undervisningen och utformningen av examinationer som kan tala om mer eller mindre tydligt för studenterna hur de ska göra för att *inte* hamna i fällan att plagiera eller fuska. Därför tas frågor om studenters akademiska

litteracitet och deras förmåga att läsa och skriva akademiskt upp här, liksom de effekter som plagiering kan få för lärandet, vilket är något som studenterna kanske inte alltid tänker på och som vi därför ibland kan vinna på att tydliggöra.

Kapitel 6 går sedan in på din roll som lärare. Den information som du ger studenterna och hur du kan anpassa examinationsformerna spelar stor roll för förebyggande av plagiat. Kapitlet bygger bland annat på ett stort antal workshops som en av författarna lett vid Centrum för universitetslärarutbildning med fokus på plagiering. Det finns därför citat insprängda, som är röster från lärare som medverkat i dessa workshops och som givit sitt samtycke till användningen av citaten som en del av handboken. Kapitlet avslutas med att fokusera på vikten av att träna studenter i att läsa och skriva under utbildningen och att hjälpa dem att utveckla sina studiestrategier.

Kapitel 7 utgörs av en sammanfattning av handboken.

Med önskan om trevlig läsning!

Sist i handboken har vi samlat en ordlista som gör det lättare att hitta i handboken utifrån specifika ord. I onlineversionen av handboken hittar du även länkar till övningar som du kan använda för att förebygga plagiat, tips till lärare att använda i undervisningen och en länksamling.

Vi hoppas att du kommer att få användning av handboken!

Klara Bolander Laksov
Föreståndare Centrum för universitetslärarutbildning
Februari 2022



Kapitel 1: Plagiering och fusk vid högre studier

Plagiat definieras vanligen som *att lämna in någon annans arbete som sitt eget* trots att delar av, eller hela arbetet inte är egenproducerad text. Det beror ofta på bristande studieteknik, till exempel okunskap kring hantering av källor. Fusk är däremot en medveten handling som är menad att vilseleda och kan alltså förstås som ett vidare begrepp än plagiat. Problemen med plagiering och fusk har ökat kraftigt de senaste åren (Universitetskanslersämbetet, 2021:8). Den distansundervisning som blev en konsekvens av pandemin kan vara en bidragande orsak då den naturliga kontakten studenterna har med varandra, samt möjligheten att ställa frågor till läraren efter lektionerna försvårades. Utöver detta kan ökningen de senaste åren bero på en rad faktorer, till exempel effektivare sökmotorer, digitaliserad text, global kommunikation med tillgängliga sökmotorer på flera språk, samt vanan att dela information – som alla har inverkat på hur studenter kan skaffa och använda information vid examinationer.

Denna handbok vänder sig till medarbetare vid Stockholms universitet som på olika sätt kommer i kontakt med studenter och den syftar till att ge stöd i att förstå vad plagiat och fusk kan vara, hur det ska hanteras, vad som är studenternas ansvar samt hur plagiering och fusk kan undvikas genom strukturer för detta i undervisningen.

I denna handbok framhålls vikten av att se plagiering som ett resultat av flera interagerande faktorer. Plagiering ska med andra ord inte ses som ett isolerat fenomen som enbart ligger hos studenten. Plagiering handlar också om lärande och de kunskaper studenten går miste om vid plagiering.

Plagiering är inte ett isolerat fenomen.

Det är därför viktigt att lärare försäkrar sig om att studenterna under sin utbildning utvecklar de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som de behöver för att ta till sig de kunskaper som ligger i kursens förväntade studieresultat. Detta förutsätter att studenterna får möjlighet att lära sig vad som gäller vid högre studier och att de genom undervisning får möjlighet att öva sig i de färdigheter som krävs. Genom att vara medveten om och förmedla de generiska kunskaper som är viktiga inom utbildning får studenterna en bredare bas för lärande i sitt ämne. Som lärare handlar det om att ge den information, vägledning och återkoppling som krävs för att studenterna ska förstå vad det innebär att *skriva ett eget arbete*.

Studenterna behöver få undervisning i varför detta är viktigt och hur de ska göra för att följa dessa regler och normer. Att lära sig det kräver övning. I längre utbildningsprogram finns det tid att gå igenom och pröva detta på ett grundligt sätt. I kortare kurser kan det däremot vara svårare att hinna med att lägga in moment där studenterna får öva sig i hur de ska ta sig an ämnet, och att också på sikt bidra till och delta i det akademiska samtalet med underbyggda argument förankrade i tidigare forskning. Det blir därför särskilt angeläget att lärare samarbetar kring en gemensam strategi kring förebyggande av plagiat och fusk över kursgränser i kortare kurser som inte ingår i en programstruktur. Förslag på hur det kan göras finns under avsnitt 6.

God kännedom av vad plagiering och fusk inom högskolan är och hur det ska hanteras är en förutsättning för att upprätthålla en hög nivå på utbildningarna. Det är dock viktigt att förstå plagiering och fusk som den komplexa helhet de utgör och att inse att det, trots regler och lagtexter, inte alltid är glasklart var gränsen går.

Texten i den här handboken går att läsa på flera sätt. Den kan läsas i sin helhet för att få en djupare förståelse för vad plagiering är och hur det ska hanteras, men det går också att läsa de delar som känns aktuella vid olika tillfällen, till exempel hur du går tillväga vid misstanke om plagiering eller hur du som lärare kan göra för att vägleda dina studenter genom utbildningen så att de slipper hamna i situationer som inbegriper plagiering. Genomgående finner du användbara länkar till vidare läsning kring de olika delar som tas upp. Länkarna finns också i en lista i slutet av dokumentet.

Det är angeläget att lärare samarbetar och har en gemensam strategi för förebyggande av plagiat och fusk över kursgränser.

Vad är plagiering?

Vid varje misstanke om plagiering ska en anmälan göras. Bedömningen ska alltid göras av disciplinnämnden. Definitionen av plagiering är här *att lämna in någon annans arbete som sitt eget*, men det är värt att notera att plagiering och fusk definieras något olika vid olika lärosäten (Intervju med Studie- och språkverkstaden 20 oktober 2021). Med *arbete* menas inom högskolan de uppgifter som ligger till grund för examination och det gäller alla skriftliga och muntliga examinationer som är betygsgrundande. Detta gäller individuella uppgifter såväl som grupparbeten. Som plagiering räknas också återanvändning av egna texter (som till exempel uppsatser, labbrapporter, PM och liknande) som tidigare har legat till grund för examination, s.k. självplagiat. Det gäller även om texten använts

inom en annan utbildning eller vid något annat lärosäte. En enkel huvudregel är att alltid hantera egna tidigare texter på samma sätt som texter författade av andra. Om studenten sammanfattar eller omformulerar något som hen tidigare skrivit ska detta anges med referens till den ursprungliga texten. Handlar det om en ordagrann återanvändning av en äldre text ska det markeras med citationstecken och referens. Om studenten använder sina tidigare texter på ett felaktigt sätt kommer detta att visa sig i samband med plagiatkontrollen. Förekomsten av plagiering kan även i dessa sammanhang föranleda anmälan till universitetets disciplinnämnd.

Varför plagierar studenter?

Orsaken till plagiat är ofta okunskap om eller oförmåga att tillämpa vetenskapliga normer och akademiskt skrivande. Det kan vara en konsekvens av bristande studieteknik där studenten antingen använder andras texter och idéer, eller sina egna tidigare texter (s.k. självplagiat) utan att hänvisa till källan på ett korrekt sätt. Det rör sig ofta om skriftliga inlämningsuppgifter där studenten använt andra personers formuleringar, teorier eller resultat utan att ange att dessa har framställts av någon annan. Det kan också röra sig om datakod, laborationer eller andras resultat vid till exempel experiment som studenten lämnar in som sina egna. Att ta inspiration är naturligt och oundvikligt men ibland, till

Jobba med studenterna så att de förstår vad som förväntas av dem.

exempel vid designarbeten, kan det innebära att den egna produkten kommer väldigt nära någon annans idé eller produkt och då kan det röra sig om plagiat. Muntliga presentationer där studenten presenterar idéer och material utan hänvisning till originaltexter och/eller upphovsperson är ytterligare exempel på plagiat. Bristande kunskaper i akademiskt skrivande och i att tillämpa vetenskapliga normer är vanliga orsaker till att studenter hamnar i plagieringssituationer. Studenterna har heller inte alltid klart för sig vad som förväntas av dem och det vanligaste är att plagiering uppstår som följd av bristande förståelse för kraven. För att förebygga plagiering och fusk är det därför särskilt viktigt att jobba med studenterna så att de förstår vad som förväntas av dem och hur de kan arbeta för att uppfylla det som krävs.

Vad är skillnaden mellan fusk och plagiat?

Fusk kan förstås på flera olika sätt, i det här sammanhanget kan fusk beskrivas som *plagiering som också inbegriper ett försök att vilseleda*. I vissa fall kan det röra sig om konstaterad plagiering, alltså att en student lämnat in ett arbete utan korrekt hänvisning till källan, men det saknas en välgrundad uppfattning om huruvida studenten har gjort detta medvetet i syfte att vilseleda eller inte. I ett sådant fall är man alltså säker på att det är plagiering, men osäker på om det är fusk. Det finns tyvärr också exempel på studenter som har köpt eller kopierat hela eller delar av andras arbeten, eller på andra sätt förfalskat arbeten som de lämnat in som *eget akademiskt arbete*. Detta är en medveten handling och är därför att betrakta som fusk. Stockholms universitet ser mycket allvarligt på detta. Med fusk menas också när studenter samarbetar på ett otillåtet sätt, medför otillåtna hjälpmedel som till exempel fuskappar, otillåtna anteckningar eller mobiltelefon, eller på annat sätt försöker vilseleda vid examinerande uppgifter.

Hur vanligt är plagiat?

Statistik från Universitetskanslersämbetet (UKÄ) visar att plagiatärenden under lång tid utgjort en majoritet av de ärenden som prövas av disciplinnämnden vid svenska universitet och högskolor. Statistiken från år 2019 visar exempelvis att 68 % av alla ärenden gällde misstänkta fall av plagiat (Universitetskanslersämbetet, 2021:8, s. 9).¹ Det antal beslut i disciplinärenden som under 2020 blev

¹ Följande år, 2020, sjönk andelen till 54 %, samtidigt som antalet ärenden gällande otillåtet samarbete ökade mycket kraftigt. UKÄ tolkar detta som pandemirelaterade effekter, särskilt övergången från sals- till hemtentamina.

föremål för någon form av disciplinär åtgärd på Sveriges högskolor ökade med ca 61 % från 2019, och med hela 86 % från 2018 (Universitetskanslersämbetet, 2021:8, s. 5). Under 2020 ledde 218 beslut vid Stockholms universitet till disciplinära åtgärder i form av avstängningar eller varningar (Universitetskanslersämbetet, 2021:8, s. 7).

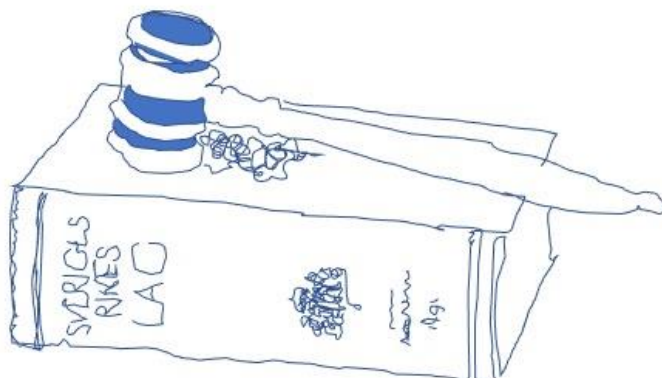
Det är vanligare att plagieringen uppstår som en följd av bristande kunskaper och färdigheter om hur man utformar akademiska texter eller att studenten missförstår vad som förväntas av dem, än att hen avsiktligt plagierar en text. Den relativt höga nivån av plagiering genom missförstånd förekommer vid en viss typ av uppgifter och bland vissa studentgrupper. Det finns forskning som pekar på att det är mer sannolikt att studenter med låga betyg och som saknar akademisk erfarenhet hamnar i plagiatsituationer (Bennet, 2005). Yngre studenter tenderar att plagiera mer än äldre och personer som studerar på grundnivå plagierar mer än studenter som studerar på avancerad nivå. Studenter som inte är motiverade eller inte finner något värde i uppgiften letar oftare efter genvägar. Det är dock svårt att förutse plagiering. Whitley och Keith-Spiegel (2002) fann i en studie att det säkraste sättet att förutse plagiering är att titta på tidigare plagiat. De som tidigare plagierat tenderar att göra det igen. Det är därför viktigt att lärare tar upp problematiken med studenterna tidigt i utbildningen, även vid låg grad av plagiering.

Genom att hitta sätt att prata med studenterna så att de känner sig delaktiga i att upprätthålla höga ideal kring normer och värderingar i högre utbildning, snarare än att misstänkliggöra dem, ges förutsättningar för att skapa en öppen miljö där studenter känner acceptans för att ställa frågor kring vad som förväntas av dem. Det är en god utgångspunkt för en positiv lärandemiljö.

Ta upp problematiken med plagiering och fusk med studenterna tidigt i utbildningen så att de känner sig delaktiga i att upprätthålla höga ideal avseende moral, normer och värderingar i högre utbildning.

Studenter som blir misstänkta för vilseledande vid examination kan kontakta Stockholms universitets studentkår (SUS) för råd och stöd redan när misstanke om plagiering riktas mot studenten. Studenter som studerar vid Institutionen för data- och systemvetenskap (DSV) kan kontakta Studentkåren DISK.

Oavsett hur utbredd plagiering och fusk är ska det tas på allvar och åtgärder krävs från både lärare och studenter. Högskoleförordningen reglerar ramarna för hanteringen av plagiering och fusk och dessa skall följas av medarbetare vid Stockholms universitet. Vid varje misstanke om plagiat och fusk ska ärendet skickas vidare till disciplinnämnden som leds av rektor, eller den person som rektor utser. Disciplinnämnden kan besluta om en varning eller om avstängning från studierna. Närmare information om handläggningen för disciplinärenden finns nedan i avsnitt 2.



Kapitel 2: Vad säger lagen?

Hantering av misstänkta plagiatfall styrs av regler och föreskrifter på olika nivåer. Detsamma gäller, om än i begränsad utsträckning, även för vilka verktyg vi har tillgängliga i vår strävan att förebygga plagiat. Nedan följer en kortfattad genomgång av några relevanta regler.

Vid misstanke om plagiat ska det skyndsamt anmälas till rektor

När plagiatmisstanke föreligger

Av högskoleförordningen (SFS 1993:100) (cit. HF), 10 kap. 9 §, kan man utläsa att en grundad misstanke om plagiat skyndsamt ska anmälas till rektor. Alla anställda vid universitetet har alltså skyldighet att upprätta en anmälan om misstänkt försök till fusk när det finns en sakligt grundad misstanke om att plagiat skulle kunna föreligga.

HF 10:9:

Grundad misstanke om sådan förseelse som anges i 1 § skall skyndsamt anmälas till rektor. Rektor skall låta utreda ärendet och ge studenten tillfälle att yttra sig över anmälningen. Rektor skall därefter, i förekommande fall efter samråd med den lagfarna ledamoten, avgöra om omständigheterna är sådana att ärendet skall

1. lämnas utan vidare åtgärd,
2. föranleda varning av rektor, eller
3. hänskjutas till disciplinnämnden för prövning. Förordning ([1998:1003](#)).

För att universitetet ska kunna vidta disciplinära åtgärder mot en student krävs att det misstänkta plagiatet skett i samband med examination. Detta framgår av HF 10:1. Misstänkt plagiat i utkast etc. ska inte anmälas, men kan fungera som en bra utgångspunkt för att diskutera frågor om akademiskt skrivande och plagiat med studenten.

HF 10:1:

Disciplinära åtgärder får vidtas mot studenter som

1. med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas,
2. stör eller hindrar undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen vid högskolan,
3. stör verksamheten vid högskolans bibliotek eller annan särskild inrättning inom högskolan, eller
4. utsätter en annan student eller en arbetstagare vid högskolan för sådana trakasserier eller sexuella trakasserier som avses i 1 kap. 4§ diskrimineringslagen (2008:567).

Disciplinära åtgärder får inte vidtas senare än två år efter det att förseelsen har begåtts. Förordning (2008:944).

Att förebygga plagiat

*Som huvudregel är vi skyldiga att lämna ut gamla
tentafrågor och -svar.*

En vanlig källa till plagiat utgörs av att studenter har tillgång till tidigare examinationsuppgifter på den aktuella kursen. Studenterna delar ofta material med varandra, antingen fysiskt eller via olika internetsidor. Det är också vanligt att de begär ut betygssatta uppgifter från tidigare kursomgångar och använder dem som inspiration, eller som facit, när de ska lösa den egna uppgiften. Utifrån ett lärandeperspektiv är detta olyckligt, men vi har ytterst begränsade möjligheter att förhindra beteendet. Såväl tentamensfrågor och dylikt, som examinerade studentsvar, utgör allmänna handlingar som vi är skyldiga att, på begäran, lämna ut.

- Offentlighetsprincipen är en grundlagsskyddad rättighet (tryckfrihetsförordning (1949:105) 2:1), som ger allmänheten rätt att ta del av sådana allmänna handlingar (TF 2:4), som förvaras vid universitetet och som inte är sekretessbelagda.

TF 2:1:

Till främjande av ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande ska var och en ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Lag (2018:1801).

TF 2:4:

En handling är allmän, om den förvaras hos en myndighet och enligt 9 eller 10 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos en myndighet. Lag (2018:1801).

- Examinationsuppgifter (frågorna/uppgifterna) blir som regel offentliga och därmed allmänna handlingar i samband med att de lämnas ut till studenterna.²

OSL 17:4:

Sekretess gäller för uppgift som ingår i eller utgör underlag för kunskapsprov eller psykologiskt prov under en myndighets överinseende, om det kan antas att syftet med provet motverkas om uppgiften röjs.

- Studenternas examinations uppgifter (svaren) blir offentliga, allmänna handlingar i samband med att examinator har avslutat bedömningen och skrivit under rättningsprotokollet.

Offentlighetsprincipens ställning som grundlagsskyddad rättighet gör att den i de flesta fall övertrumfar konkurrerande intressen såsom lärarens strävan att främja studenternas lärandeprocesser och ändamålsenliga examinationer.³ Vi har därför vanligtvis inte rätt att vägra att lämna ut provsvar från tidigare examinationer med hänvisning till att vi vill förhindra plagiat.

Det finns vissa, om än begränsade, undantag från skyldigheteten att lämna ut provfrågor och svar från tidigare examinationer.

Undantaget från den ovan beskrivna skyldigheten utgörs av det fall, där man inom en kurs har byggt upp en databas av provfrågor som återanvänds från en kursomgång till en annan. I dessa fall omfattas såväl provfrågor som svar av provsekretess. Som typexempel på en sådan databas, som skyddas av provsekretess, brukar Trafikverkets frågedatabas till teoriprovet för körkort lyftas fram. Därav kan vi dra slutsatsen att det krävs en databas av en viss omfattning och komplexitet för att detta undantag från offentlighetsprincipen ska aktualiseras. Önskemålet att kunna återanvända gamla examinationsuppgifter, eller invändningen att ett utlämnande riskerar att motverka vårt arbete med att förebygga plagiat eller att det på annat sätt kan vara olämpligt utifrån pedagogiska överväganden, utgör däremot inte tillräckliga skäl för att provsekretess ska inträda.⁴

Om man som lärare likväl anser att provsekretess föreligger och man därför vill avslå en begäran om att få ut tidigare students provsvar är det viktigt att komma ihåg att vi inte får fatta sådana beslut själva, inte vare sig på kurs-, institutions- eller fakultetsnivå. Vid Stockholms universitet är det endast förvaltningschefen som har rätt att fatta beslut om att avslå en begäran om utlämnande av allmän handling. Det innebär att den enskilda läraren först bör tala med sin prefekt och förklara situationen. Om prefekten delar bedömningen att begäran ska avslås ska ärendet omedelbart överlämnas till

² Vid salsskrivningar blir provfrågorna allmänna handlingar vid den tidpunkt då inga fler tentander släpps in i tentasalen. Denna tidpunkt infaller normalt 30 minuter efter utsatt provstart. Fram till denna tidpunkt föreligger provsekretess enl. 17 kap. 4 § i offentlighets- och sekretesslagen.

³ Det kan i sammanhanget vara viktigt att påpeka att inte heller dataskyddsförordningen, GDPR, uppställer några hinder mot att lämna ut students examinationsuppgifter (TF 1:13).

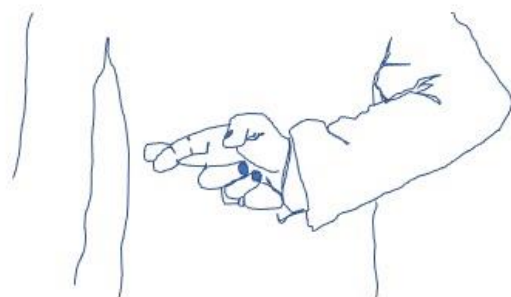
⁴ Det här har att göra med det som brukar kallas normhierarki. Inom svensk rätt står grundlagen över vanliga lagar och förordningar. Det medför att grundlagsskyddade rättigheter, såsom offentlighetsprincipen, får en mycket stark position i förhållande till konkurrerande intressen. Offentlighetsprincipen får bara begränsas på särskilt angivna sätt, t. ex. genom annan bestämmelse i tryckfrihetsförordningen (t. ex. med hänvisning till rikets säkerhet enl. TF 2:2) eller genom lag, som har uttryckligt stöd i tryckfrihetsförordningen (detta framgår av TF 1:1, sista stycket). Offentlighets- och sekretesslagen utgör ett exempel på en sådan lag, vilket framgår av dess 1 kap. 1 § 2 st. Alla andra intressen av att begränsa offentlighetsprincipens räckvidd, som saknar erforderligt lagstöd, får däremot stå tillbaka till förmån för denna grundlagsskyddade rättighet.

juristerna vid Rättssekretariatet för fortsatt handläggning. Universitetets avslagsbeslut kan sedan överklagas till domstol.

Vissa institutioner brukar rutinmässigt återlämna examinationsuppgifterna till sina studenter efter genomförd examination. Det finns ingenting som hindrar att man gör på det sättet. UKÄ rekommenderar dock att institutionen i sådana fall behåller en kopia av originaluppgiften för att undvika problem om studenterna senare återkommer med en begäran om omprövning.⁵ Kopior av originalexaminationsuppgifter anses också utgöra allmänna handlingar som omfattas av offentlighetsprincipen. Även dessa ska, på begäran, lämnas ut.

Eftersom vi har mycket små möjligheter att förhindra att studenterna skaffar sig tillgång till tidigare bedömda examinationsuppgifter får vi försöka hitta andra strategier för att förebygga plagiat. Exempel på sådana strategier behandlas nedan i avsnitt 6.

⁵ För begäran om omprövning finns ingen borte tidsgräns. Därför är det viktigt att vi sparar kopior av studenternas originaltentor, om originalen lämnats tillbaka. Se [Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå](#), 2.4.1,



Kapitel 3: Hur kan du upptäcka plagiat?

En misstanke om att en student har gjort sig skyldig till plagiat kan uppstå på flera olika sätt. Ofta förlitar vi oss på digitala textjämförelseverktyg, såsom Original (tidigare Urkund) och Turnitin, för att identifiera misstänkta fall. Den ökande användningen av sådana digitala verktyg brukar framhållas som en starkt bidragande orsak till att antalet plagiatärenden stadigt ökar i universitets och högskolors disciplinnämnder. Det har helt enkelt blivit lättare att upptäcka fall av misstänkt plagiat.

Digitala textjämförelsetjänster

Användningen av digitala textjämförelseanalyser är ett effektivt verktyg för att identifiera fall där en student har letat upp material på internet och sedan använt detta i sin examinationsuppgift, men utan att ange ursprungskällan. Detsamma gäller när studenter har kopierat andra studenter examinationsuppgifter. Det är dock viktigt att vara medveten om att det finns begränsningar i vilka texter textjämförelsetjänsterna har tillgång till och som därmed kan läggas till grund för jämförelseanalysen. Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att digitala textjämförelseverktyg inte kontrollerar studenternas texter mot upphovsrättsskyddat material, vilket gör att plagiat ur sådana källor bara kan upptäckas så att säga manuellt, genom examinatorns vaksamhet (se vidare nedan).

Det kräver också en del övning att läsa en textjämförelserapport. Här följer några råd. Resultatet av textjämförelsen presenteras i form av en procentsats som anger graden av överensstämmelse mellan studentens examinationsuppgift och andra texter. Man bör dock vara försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser av den procentsatsen, oavsett om den är hög eller låg. Träffprocenten kan som bäst ge en indikation på att vi behöver granska en examinationsuppgift lite närmare för att förstå anledningen till identifierade likheter. Den anger däremot inte huruvida plagiat föreligger eller ej. Anledningen är att verktygen identifierar samtliga textlikheter, även sådana som utgör rena citat eller referat, och är utformade i enlighet med gängse krav på källhänvisning och övriga formaliakrav. Man

måste därför alltid gå igenom träffarna manuellt för att kunna avgöra om det handlar om plagiat eller inte.

Om det upplevs som svårt, eller bara känns ovant, att tolka textjämförelserapporten kan det vara en god idé att be en kollega om hjälp. Oftast finns det någon vid institutionen som har större vana av att arbeta med den här typen av analysrapporter och som kan visa hur man ska gå till väga.

*Be gärna en rutinerad kollega om hjälp första gången
du ska tolka en textjämförelseanalys.*

Andra sätt att identifiera plagiat

Flera olika indikatorer kan väcka misstanke om att en student har gjort sig skyldig till plagiat. Utöver resultaten från de digitala textjämförelseverktygen finns det många andra faktorer som kan väcka misstankar och motivera en fördjupad utredning:

- *Visuella indikationer* (t. ex. varierande typsnitt, partier med annan bakgrund än resten av texten m.m.) kan tyda på att studenten sammanfogat sin text genom att klippa ihop avsnitt från olika källor (s.k. *patchwriting*), men utan att ange dessa.
- *Varierande stilistisk nivå* inom texten är ofta ett varningstecken. När vissa delar av texten uppvisar en språknivå eller komplexitet som starkt avviker från den huvudsakliga berättarröstens, kan det vara en indikation på att dessa delar har en annan upphovsperson än studenten. Har textpartier hämtats från många olika källor kan det i stället vara svårt att identifiera en berättarröst i texten, just för att stilnivån framstår som heterogen och spretig.
- *Magkänslan!* Som lärare har man normalt en mycket god överblick över litteraturen inom ämnesområdet. Om man upplever att studentens text ”känns bekant” kan det finnas skäl att undersöka saken vidare. Genom manuella jämförelser med kurslitteratur, övriga standardverk och relevanta tidskriftsartiklar kan textens ursprung identifieras.

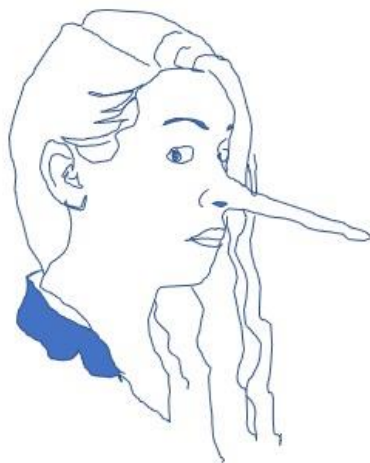
Vid en plagiatbedömning är situationen sällan svart eller vit. Det händer förvisso att man träffar på alldeles uppenbara fall av plagiat, där studenten har kopierat någon annans text rakt av och lämnat in som sin egen, men ofta handlar det om varierande grader på en löpande skala. Det gäller inte minst när

*Diskutera er fram till en gemensam uppfattning om var
gränsen mellan ett disciplin- respektive betygsärende
går och kommunicera detta till studenterna.*

studenten har ägnat sig åt *patchwriting* – en kollageteknik där olika texter kopieras, för att sedan, efter vissa redigeringar, sammanfogas till en ny text. Här behöver vi ta ställning till hur stora förändringar av originalmaterialet som vi anser ska krävas för att det inte ska klassificeras som plagiat.

Vad utgör plagiat och vad handlar mer om bristfälligt hantverk? Ytterst blir det en fråga om att inom lärargruppen enas om var gränsen mellan ett disciplin- respektive ett betygsärende ska dras. Något enkelt svar finns inte. Det viktiga är att man inom institutionen diskuterar sig fram till en gemensam ståndpunkt som därefter kommuniceras till studenterna. Hur ser vi inom institutionen på akademiskt skrivande? Vilka ämnesspecifika normer tillämpas? Vad kännetecknar ett gott skrivhantverk? Hur refererar man till tidigare forskning? Vi behöver bjuda in studenterna till ett samtal om vad som kännetecknar ett gott akademiskt skrivande. Det är minst lika viktigt som att informera om

konsekvenserna av att göra sig skyldig till plagiat. Studenterna behöver oftast stöd med att tillägna sig grundläggande generiska förmågor och färdigheter, såsom akademiskt läsande och skrivande. Bara då har de förutsättningar att framgångsrikt genomföra sina studier. Det räcker därför inte att de lär sig producera texter som inte ger uppseendeväckande höga utslag vid textjämförelseanalysen. Även en text, som bara precis hamnar på rätt sida om plagiatgränsen, riskerar att underkännas på grund av brister i källhantering och självständighet.



Kapitel 4: Vad ska du göra vid misstanke?

om plagiatmisstanken först väcks hos en kursadministratör, till exempel i samband med en genomgång av resultaten från textjämförelseanalyserna, eller hos rättande lärare under pågående examination, bör man genast kontakta examinatorn och kursansvarig för kursen (om det är olika personer) och informera dem om sina misstankar. Då kan ni tillsammans gå igenom underlagen och göra en gemensam bedömning av om det finns indikationer på att det rör sig om ett misstänkt plagiat.

Institutionens utredning

Gör ni inom kursen bedömningen att det finns anledning att tro att studentens examinationsuppgift, helt eller delvis, utgör ett plagiat ska ni omgående ta kontakt med den kollega som är **utredningsansvarig** vid institutionen. Oftast är det prefekten eller en studierektor, som har tilldelats denna funktion. Utredningsansvarig tar då över ansvaret för att utreda den uppkomna misstanken och kommer så småningom att fatta beslut om att antingen avskriva misstanken, eller att skicka ärendet vidare till disciplinnämnden vid Stockholms universitet.⁶

Om utredningsansvarig bedömer att det finns *saklig grund* för plagiatmisstanken är man skyldig att skicka in en anmälan om detta till rektor. Saklig grund innebär att man har identifierat textpartier i studentens examinationsuppgift, som studenten inte (eller endast i begränsad grad) själv har formulerat och där den ursprungliga upphovspersonen heller inte är angiven (i form av en referens). Det är däremot *inte* vår uppgift att försöka avgöra om studenten har haft för avsikt att vilseleda⁷, eller om det

Det är inte lärarens uppgift att försöka avgöra om studenten avsiktligt – med uppsåt – har försökt vilseleda vid examination. Den bedömningen görs av disciplinnämnden.

⁶ Av dokumentet [Regler och handlägningsordning för disciplinärenden](#) framgår hur institutionens utredning ska gå till och vilka underlag som ska bifogas en eventuell disciplinanmälan.

⁷ En sådan bedömning syftar till att utreda huruvida studenten antingen har agerat uppsåtligt och medvetet försökt vilseleda, eller har varit slarvig (vårdslös), t. ex. genom att inte ta del av tillgänglig information om

rör sig om ett ursäktligt misstag. Den uppgiften ligger på disciplinnämnden. Om det, objektivt sett, rör sig om ett plagiat är det vår skyldighet att anmäla detta.⁸

Disciplinnämnden

När institutionens anmälan kommer in till Rättssekretariatet utses en handläggare och en föredragande för ärendet. De kommer att utreda anmälan vidare och vid behov kontakta institutionen angående eventuella kompletteringar. De skickar också underlagen i anmälan till den berörda studenten, som ombeds yttra sig över anmälan. När beredningen är klar beslutar chefsjuristen om ärendet ska hänskjutas till disciplinnämnden. Rättssekretariatet kan också föreslå att ärendet avskrivs, alternativt att studenten tilldelas en varning. I dessa fall fattar rektor beslut efter att ha konsulterat den lagfarne ledamoten i disciplinnämnden.

Om ärendet hänskjuts till disciplinnämnden blir såväl institutionen som studenten kallade till ett disciplinnämndssammanträde. Från institutionen är det då ofta den utredningsansvariga som deltar. Ibland kan även examinator eller någon annan med särskild insyn i ärendet delta vid sammanträdet. Syftet med institutionens närvaro är att disciplinnämndens ledamöter ska kunna ställa kompletterande frågor vid sammanträdet, så det är viktigt att representanten har god insyn både i ärendet och i den aktuella kursen.

När disciplinnämnden har fått svar på sina frågor sammanträder de enskilt för att fatta beslut i ärendet. Därefter kallas parterna tillbaka och disciplinnämndens ordförande läser upp beslutet. Disciplinnämnden kan besluta att lämna ärendet utan åtgärd, att tilldela studenten en varning, eller att stänga av studenten från studierna i upp till sex månader. Normalt träder ett avstängningsbeslut omedelbart i kraft, men disciplinnämnden kan ibland fatta beslut om att skjuta fram ikraftträdandet något, till exempel om studenten har en nära förestående tenta.⁹

Ett avstängningsbeslut kan få långtgående konsekvenser för en student. Det är därför viktigt att vi tydligt informerar både om gällande regler och om konventionerna för akademiskt skrivande inom ämnet.

Om en student skulle fällas för plagiat kan det alltså få långtgående konsekvenser. Därför är det extra viktigt att vi tydligt informerar våra studenter om gällande regler, men också om de konventioner som gäller för akademiskt skrivande inom våra respektive ämnesområden. Studenterna behöver veta vad vi förväntar oss av dem, så att de får en realistisk möjlighet att göra rätt. De behöver samtidigt också förstå konsekvenserna av att bryta mot regelverket.

källhantering och plagiat, eller genom att inte tillförsäkra sig om att det verkligen är textens slutversion som lämnas in för bedömning.

⁸ Se vidare under rubriken "3.1 Handläggning vid institutionen" i [Regler och handläggning för disciplinärenden vid Stockholms universitet](#). Vi får heller inte uppmana studenten att återkalla sin examinationsuppgift för att undgå disciplinanmälan. Det följer av *Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå*, 2.3.9.

⁹ Mer information om konsekvenserna av en avstängning finns i *Regler och handlägningsordning för disciplinärenden*.



Kapitel 5: Dina studenter ansvar

Många studenter är oroliga för att plagiera av misstag eller att anklagas för plagiering om de till exempel lägger fram en egen idé med egna ord, som senare visar sig ha publicerats eller framförts av något annan. Detta är inte alltid plagiering men kan vara en bristfällig genomgång av existerande litteratur. En annan oro kan vara att bli anklagad för plagiering om de använder redan etablerade formuleringar eller förklaringar utan att ange källan. Det är heller inte plagiering om det omfattar just erkända formuleringar eller förklaringar.

Olika institutioner har olika normer kring vad som räknas som plagiering och det är därför viktigt att föra en diskussion mellan institutionerna om vad som skiljer sig åt mellan olika discipliner. Det gör det lättare att tydligt uttrycka vad som gäller när dina studenter ställer frågor om vad som räknas och inte räknas som plagiat. Om studenten är osäker på något bör hen rådfråga lärare vid den aktuella institutionen innan texten lämnas in.

Studenter vid universitet har ansvar för sin utbildning och därmed också fullt ansvar för att ta till sig all information som ges kring utbildningen. Det gäller både skriftlig och muntlig vägledning av hur till exempel uppgifter och examinationer ska genomföras. Det betyder att studenterna ska säkerställa att de förstår de anvisningar som ges, också med avseende på plagiering.¹⁰ Studenterna behöver förstå vilka förväntningar som ställs, men också ha en förståelse för varför examinationer görs, alltså hur examinationer används för att testa kunskaper. När studenterna vet vad som förväntas av dem är det deras ansvar att också följa instruktionerna och se till att det inlämnade arbetet ger en korrekt bild av den egna arbetsinsatsen. Att ha viss kunskap om korrekt akademiskt skrivande minskar ofta oron för att hamna i en situation som inbegriper plagiering.

Naturligtvis ska studenter använda sig av källor, andras idéer och andra tidigare arbeten i sina studier, men det åligger studenten att använda dessa källor på korrekt sätt utifrån de regler och metoder som

Eftersom institutioner har olika normer för vad som räknas som plagiering behöver studenter ta reda på vad som gäller.

¹⁰ Högskoleverket 2008-01-08, reg nr 31-2456-07.

används inom aktuell disciplin. Det är studentens ansvar att arbeta med, och lösa, uppgifter enligt instruktioner som ges vid respektive institution. Studenter bör till exempel inte dela individuella arbeten med andra om det inte ingår i uppgiften att samarbeta kring uppgiften på det sättet.

Studieteknik och att tänka akademiskt

Att studera vid universitet innebär mycket självstudier och det krävs struktur och god planering för att lyckas med studierna. Studenten måste förstå vad uppgiften går ut på och vilken tidsram som gäller. Studenters bristande kunskap om de normer och regler som gäller vid de olika institutionerna kan orsaka att de hamnar i plagiatsituationer. Många gånger handlar det om att studenten inte har tillräckligt goda kunskaper om vad som gäller i ett givet sammanhang, till exempel avseende referenser och olika uttryck i skrivandet, för att markera skillnad mellan det egna och tidigare arbeten. Detta gäller både egna tidigare texter och andras arbeten.

Utveckling av akademiskt tänkande och akademiskt språk är en del av den utvecklingsprocess som studenten går igenom under sin utbildning (Blomström & Wennerberg, 2021). Det innebär, förutom att referera och citera rätt, att uppmärksamma en viss disciplins akademiska stil. Akademiska stilar kan skilja sig åt mellan olika ämnesområden men också mellan olika fakulteter inom samma ämne. Det är också viktigt att studerande förstår vilka forskare som har lett arbetet, dvs. vem som gjort betydande arbeten inom fältet tidigare. Att tänka akademiskt innebär att ha ett kritiskt-analytiskt förhållningssätt till tidigare arbeten och att så småningom under utbildningen lära sig värdera om argument är sakliga och underbyggda av tidigare forskning eller inte (Blomström & Wennerberg, 2021). Det är viktigt att studenterna lär sig se studierna som en progression av kunskaper inom ett område, både när det gäller den generiska kompetensen och ämneskunskapen.

Plagieringens konsekvenser för lärandet

När studenter plagierar, avsiktligt eller som en följd av bristande studieteknik, innebär det att en del av de kunskaper de ska uppnå genom sina studier går förlorade. Vid plagiering bryts också länken mellan lärande och akademiska meriter. Om en

Alla studenter känner inte till att de måste lämna in arbeten som visar på en individuell förståelse för ämnet.

students arbete är fullvärdigt erhåller studenten kurspoäng vilket ska visa på en viss kunskap i ämnet. Om studenten däremot har kopierat eller *lånat* andra personers arbete kan hen inte styrka en självständig förståelse av ämnet. Detta gäller oavsett om studenten har haft för avsikt att vilseleda eller inte, dvs. oavsett om plagieringen också avser fusk. Det är dock inte självklart att alla studenter känner till att de måste lämna in arbeten som visar på en individuell förståelse av ämnet. Inte heller är det självklart att de vet att de ska använda andras teorier och resultat för att *stärka sina egna resonemang* i de texter de skriver och att de genom att göra det visar att de tagit till sig litteraturen och uppnått kursmålen. Viktiga strategier för att motverka plagiering handlar därför om att som lärare förvissa sig om att studenterna lämnar in ett eget arbete och därmed inte går miste om väsentliga delar av lärandet. Nedan, i avsnitt 6, kan du läsa mer om vad du som lärare kan göra för att underlätta studenternas lärandeprocess.



Kapitel 6: Din roll som lärare

Som lärare bör du introducera en aktiv diskussion om anpassade inlärningsstrategier och ge tips på hur studenter kan förbereda sig inför examinationer. En sådan process är det bästa sättet att undvika missförstånd och att fokusera på det pedagogiska arbetet. Ju mer du engagerar dina studenter i ämnet och i det akademiska tänkandet, desto bättre är det. Inget verktyg eller administrativ information om plagiat kan ersätta din roll eftersom du, framför allt, är en [förebild och en mentor](#) i din undervisning och måste därför kunna förmedla en god praxis. Med andra ord är det du som kan leda dina studenter fram till en konkret akademisk integritet.

Akademisk integritet (eng. Academic integrity) är ett begrepp som ofta används inom universitetsvärlden. Det innebär att personer som arbetar vid universitet (studenter, forskare, professorer och administrativ personal) åtar sig att producera autentiskt innehåll samtidigt som de respekterar ett neutralt vetenskapligt synsätt.

Det finns vid universitetet möjlighet att hänvisa dina studenter till Studie- och språkverkstaden som anordnar föreläsningar, workshops och aktiviteter för att hjälpa studenter med studieteknik¹¹. Vissa studenter kan också boka ett möte med Studie- och språkverkstaden för att få återkoppling på sitt akademiska skrivande¹². Studie- och språkverkstaden föreslår även skrivsessioner där studenter arbetar tillsammans och lär sig att skriva en uppsats. Du kan uppmuntra dina studenter att använda det här stödet i form av akademiska skrivsessioner så att de kan utveckla sin generiska skriv-kompetens. Sedan kan det vara lättare för dig att träna dina studenter att skriva akademiskt i ämnet. Den bästa

¹¹ <https://www.su.se/sprakverkstaden>

¹² <https://www.su.se/utbildning/studera-vid-universitetet/studie-och-spr%C3%A5kverkstaden/plugga-p%C3%A5-distans-1.491789>

strategin för att bekämpa plagiat innehåller bland annat en kombination av de generiska och ämnesspecifika tillvägagångssätten.

Du kan uppmuntra dina studenter att besöka Studie- och språkverkstaden. Det kan också vara bra att infoga några tips om studieteknik som är anpassade till ditt ämne i dina kursbeskrivningar.

Informera dina studenter tidigt om hur de kan undvika plagiering

Alla kursbeskrivningar innehåller en del om ”fusk och plagiat” och det är lätt att helt förlita sig på den informationen. Det kan kännas både obekvämt och onödigt att påminna studenter om att de inte ska fuska. Det kan dock vara effektivt att ägna några minuter åt definitionen av plagiat och åt studieteknik för att undvika att studenter hamnar i en gråzon. Det kan t.o.m. vara ett bra tillfälle att bryta isen med några övningar för att skilja plagiat från skrivna referat med egna ord och prata om referenshanteringen¹³.

Kompetens att arbeta med referenshantering är ett krav för studenter inom högre utbildning och förstaårsstudenter behöver stöd i att utveckla sådan kompetens. Biblioteket anordnar information om den tekniska aspekten av referenshanteringen och Studie- och språkverkstaden ger väldigt användbara

En interaktiv övning i form av Kahoot eller Mentimeter om referenshanteringen kan underlätta en diskussion om skillnaden mellan parafrasering och plagiering.

tips till studenter när det gäller referathantering. Hur bör de citera andras verk?¹⁴ Vilka huvudreferenser finns i ämnet? Läraren kan passa på att genomföra en kort litteraturöversikt. Ju mer bekanta studenterna är med ämnet, desto lättare blir det för dem att utveckla en personlig röst i det hela. Under ett seminarium om källkritik nämnde en lärare vikten av information på frågan om vilka åtgärder som kan införas för att minska plagieringsfall:

”Informera. Men även gå igenom vad som är fel, t. ex. att man ska omformulera. Några studenter vet inte hur man gör det så vi lärare måste visa dem det” (Anonym lärare, seminarium om plagiering, 23 mars 2021).

Lärare kan visa studenter att det akademiska skrivandet kräver regelbunden träning.

Hur kan studenter få stöd och hjälp i det specifika ämnet? Videor och länkar till [Studie- och språkverkstaden](#) och bibliotek är en bra resurs, speciellt för internationella studenter. Du kan även uppmuntra dem att besöka Studie- och språkverkstaden för att boka [handledning](#) och träna skrivandet. Kursstarten kan vara ett bra tillfälle att upplysa studenter om den här strukturen, läraren har ju sedan möjligheter att ta upp frågan inför varje examinationstillfälle. Hur kan de förbereda sig på bästa möjliga sätt? Vad förväntas av dem? Hur sätts lärandemålen på prov i den examinationen? Vilken praxis ska de undvika för att kunna klara sig? I vissa ämnen kan diskussionen om **akademisk integritet** vara fördjupad, som till exempel i genetik där det kan handla om att identifiera en DNA-

¹³ Det finns en del övningar på <https://www.plagiarism.org/preventing-plagiarism>

¹⁴ http://www.su.se/polopoly_fs/1.140521.1372667744!/menu/standard/file/Att%20citera.pdf Universitetet har en studie- och språkverkstad som hjälper studenter att arbeta med det [akademiska skrivandet](#). Det är betydelsefullt att ha en komplett information om [fenomenet](#).

sekvensering. I andra ämnen, som musikvetenskap, kan det vara relevant att prata om vad som händer i samhället där det är mycket vanligt att artister använder remixar för att återanvända äldre versioner. En lärare som deltog i ett seminarium om plagiering framförde att:

"inom musikvetenskap som ämne har plagiat ofta blivit en form av textkopiering, men inom musik som allmänt fält kan det inkludera kopiering av musik, dvs. melodier, ackordprogressioner, utgåvor som i redigerade och kommenterade återutgivningar av noter. Musik har en lång tradition av mimesis, och under en längre tid ansågs imitation vara idealisk i komposition. Moderna idéer om individuellt geni och upphovsrätt har ändrat perspektivet till viss del, men det är fortfarande allmänt accepterat att kopiera musikaliska drag eller egenskaper och att citera dem. Parodier och remixar är också vanliga, men inte nödvändigtvis plagiering. Det är svårt att dra en tydlig linje med plagiat på ena sidan och acceptabel kopieringsmetod på den andra" (Anonym lärare, workshop om källkritik och plagiering, HT 2019, CeUL).

Citatet förklarar vad som händer i musik och visar tydligt att det skulle kunna vara ett sätt att introducera en diskussion om ämnet "musikvetenskap" och om hur studenter kan använda sina kunskaper i arbetslivet. I ett annat ämne, kriminologi, uttrycktes istället utmaningarna så här:

"Jag har dock ställts inför fall där förstaårsstudenter inte refererar ordentligt och riskerar därmed att plagiera, men det beror ofta på att de inte förstår vad som förväntas av dem" (Anonym lärare, workshop om källkritik och plagiering, HT 2019, CeUL).

Ta gärna några minuter och skriv ner de utmaningar som finns avseende akademisk integritet och plagiering i ditt eget ämne. Diskutera det också gärna med kollegor så att det är förankrat när du sedan pratar med studenterna om det. Du kan föra en diskussion om grundvärderingar och uppförandekod så att alla studenter har en chans att förstå vad akademisk integritet innebär. Vårt mål är att utbilda kritiska medborgare och inte bara förmedla kunskap.

Plagiering existerar inte bara i den akademiska världen, det finns många korruptionsskandaler i samhället där individer tar äran för uppfindingar eller produktioner som tillhör andra¹⁵.

Våga prata om sådana termer som korruption och integritet så att dina studenter ser att den akademiska vägen främjar grundvärderingar för att söka efter vetenskapliga sanningar.

En dialog om vad forskning innebär kan vara inspirerande för studenter som upptäcker ett nytt ämne¹⁶. Det är alltid lärorikt att höra deras kommentarer om vissa konkreta exempel där framstående forskare misstänkts för plagiering¹⁷. Ett förslag är också att introducera en aktivitet om *fake news* och

¹⁵ Här kan man läsa en sammanfattning av skandaler kring tyska politiker som har misstänkts för fusk och plagiat, <https://www.rtl.de/cms/wie-franziska-giffey-diese-politiker-haben-bei-ihre-doktorarbeit-geschummelt-4758135.html> (20 augusti 2021); <https://www.expressen.se/gt/skolpolitiker-stangs-av-fran-studierna-for-tentafusk/> (8 augusti 2018).

¹⁶ <https://lakartidningen.se/aktuellt/recensioner/2021/04/en-bladvandare-om-forskningsfusk/> (15 april 2021). Det kan vara ett tillfälle att diskutera vissa skandaler och vad som hände. Se Asplund, K. (2021). *Fuskarna: Om Macchiarini och andras svek mot vetenskapen*. Lidingö: Fri Tanke förlag.

¹⁷ <https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2020/09/karin-dahlman-wright-falls-for-oredlighet/> (9 september 2020).

kunskapsresistens för att hjälpa studenter att förstå hur förfalskningar kan kopplas till spridningen av falsk information (Wikforss, 2017).

Plagiering utgörs av ett spektrum från *patchwriting* (klippa ut/ klistra in texter) till medvetet fusk. Det finns en tendens att definiera plagiering utifrån en students produkt, men du kan påminna dina studenter om att vissa arbetssätt kan leda fram till plagiering. Om de klipper några meningar från internet och försöker att komponera en egen text, kan de hamna i plagiering.

Plagiering beror oftast på en okontrollerad skrivprocess där studenter har svårt att navigera mellan referenser och att bygga sin uppsats.

Anpassa dina examinationsformer

Förekomsten av plagiering är kopplad till examinationsformer och det är viktigt att du granskar instruktioner och vad som testas i dina examinationer. En salstentamen, en hemtentamen eller en flervalsfråga aktiverar inte samma **kognitiva processer** hos studenter. När det finns flera korta frågor som testar kunskap handlar det om att komma ihåg vissa definitioner och tillämpa dem på praktiska fall. När en student måste lämna in en större uppsats, måste hen däremot aktivera olika kompetenser för att kunna färdigställa sin text.

Kortsvarsfrågor kan vara en grund till [fuskmöjligheter](#) och det kan därför vara bättre att skapa inlämningsuppgifter som kräver att studenter använder olika teorier, perspektiv eller data för att bygga ett resonemang. Om studenter exempelvis ombeds att exemplifiera en teori med ett praktiskt exempel är det ganska enkelt för en student att kopiera ett svar som hen hittat någon annanstans. Om studenten däremot ges ett särskilt sammanhang, med förutsättningar som påverkar möjligheterna till tillämpning, till exempel att det handlar om en person av en särskild åldersgrupp, eller ett fenomen i ett särskilt klimat etc. tvingas studenten att anpassa sitt svar och visa sin förståelse på ett nytt sätt. Detta betyder också att frågan i sig kan återanvändas med den enda förändringen att förutsättningarna för tillämpningen ändras. En lärare i teoretisk fysik påpekade vid en workshop svårigheten med att upptäcka plagiering:

”De flesta uppgifterna inom praktisk fysik består av konkreta problem som ska lösas. I en klass med ett hundratal studenter, kan det vara omöjligt att upptäcka fusk. För att undvika fuskmöjligheter kan lärare använda olika metoder och anpassa sina uppgifter. Först kan inlämningsuppgifter användas som en del av examination i kombination med en skriftlig tentamen som omfattar hela kursen. Detta tvingar studenter att åtminstone lära sig innehållet i kursen för att få sina poäng. Annan strategi som ofta används på mer avancerade kurser är att ge unika problem till alla studenter så att de inte har någonstans att kopiera från.” (Anonym lärare, workshop från CeUL om källkritik och plagiering, HT 2020).

En kurs som innehåller en variation av examinationer ger en chans att kartlägga studentens progression. Testa dina frågor tillsammans med en kollega som kan ge dig återkoppling på din kommande examination. Har du gett samma examination under några terminer? Tänk på att dina studenter har tillgång till de gamla proven och kan börja försöka repetera de gamla svaren bara för att klara tentan. Komplexa formuleringar i examinationsinstruktioner kan ibland vilseleda studenter och återkommande uttryck som **”med egna ord”** kan skapa förvirring hos dem. Vad innebär att en student ska skriva ”med egna ord”? Hur kan en student komma på något nytt inom ett ämne där hen inte är en expert? Fundera gärna över dina instruktioner så att alla studenter förstår vad som förväntas. Vissa

studenter tolkar "egna ord" som om alla ord måste vara annorlunda än texter de har läst, vilket ofta resulterar i att de byter ut ord mot synonymer. Den här feltolkningen gör att många referat blir obegripliga:

"Uppmaningar som 'skriv med egna ord' syftar till att få studenterna att släppa källtexten och formulera sig självständigt. I resultatet framkommer att sådana uppmaningar, istället för att leda uppmärksamheten mot källtextens innehåll, kan göra att studenterna fokuserar på specifika formuleringar i källtexten, textens form, vilket ökar risken för att plagiera. Studenter med mindre god referathantering [...] fokuserade på att inte plagiera istället för att rikta sin energi mot att förstå och sammanfatta det de läst. Att undvika plagiering tycks således stå i vägen för att utveckla referatkunnandet. När studenten också uppfattar att texten ska ha ett akademiskt språk blir det ännu svårare. Om studentens ordförråd och språkliga färdighet inte räcker till kan hen behöva skriva med ett språk som uppfattas som mindre akademiskt. Att sammanfatta 'med egna ord' kan därför stå i konflikt med akademiska skriftspråksnormer" (Hellman & Thorsten, 2021)¹⁸.

Undvik därför att använda otydliga termer som "egna ord", "egen röst" "referat" eller "referens". Där kan du skilja referenshantering (hur referenserna är utformade) och referathantering (hur referatet blev till och placeras i texten, till exempel i relation till den egna rösten) (Hellman & Thorsten, 2021).

Ställ gärna en reflekterande fråga om hur studenterna har förberett sig inför examinationen.

När muntliga presentationer används som examinationsform kan det vara svårare att upptäcka otillåtna hjälpmedel. Hur kan du försäkra dig om att arbetet inte utgår från ett samarbete? Hur har

studenten/dina studenter kommit fram till slutsatsen? Du har även möjlighet att ställa frågor under examinationen för att bättre förstå studentens perspektiv.

Ställ gärna en reflekterande fråga om hur studenterna har förberett sig inför examinationen.

Om studenterna får möjlighet att förklara vad de har försökt göra kan du hjälpa dem med vissa knepiga frågor och de kan visa vad och/eller hur de har förstått något. Det är när studenter inte vet hur de ska göra som de kan hamna i plagiering. En annan strategi för examination kan vara att välja en typ av formativ bedömning där du följer upp progressionen hos dina studenter.

¹⁸ Se också diskussionen om artikeln: <https://www.su.se/ceul/forskning/aktuell-h%C3%B6gskolepedagogisk-forskning/med-egna-ord-eller-andras-1.557288>

*Integrera uppgifter med formativ bedömning för att
lära dig om hur dina studenter skriver en text.*

Du kan designa en uppgift där de ska producera en text; sedan kan du granska texten och återkoppla så att de kan förbättra innehållet. När du handleder dem kan du förklara risken med plagiering och nödvändigheten i att citera på rätt sätt. Om det är en av de första uppgifterna, skulle du kunna använda ett begränsat antal källtexter som är viktiga i ämnet. Många studenter går vilse när de måste leta efter källor på nätet. Om du väljer vissa viktiga källor kan du hjälpa dem att läsa viktiga texter och att skriva på ett tryggare sätt.

Om du märker att studenters produktion innehåller onämnda källor, kan det vara en varningsklocka. Glöm inte att plagiering oftast beror på att dina studenter inte har mognat tillräckligt i sina texter (Power, 2009)¹⁹. De kan lämna in själva uppsatsen flera gånger efter att du har gett en tydlig återkoppling om de preliminära versionerna. Använd [handledning](#) som en kraft för att hjälpa dina studenter med det akademiska skrivandet. Har du använt textjämförelseverktyget Ouriginal i en tidig fas måste du vara medveten om att du kan granska den slutgiltiga produktionen så att du inte har 100 % träffar från tidigare versioner²⁰. Dessutom innehåller rapporterna på Ouriginal värdefull information om alternativa källor även om systemet ofta inte upptäcker textnära referathantering. På så sätt kan du kommentera de återkommande källorna till dina studenter när du ger en kollektiv återkoppling. Behöver de stöd i att leta efter vetenskapliga källor?

En slutuppgift kan förberedas under kursen och en anpassad återkoppling kan hjälpa studenten att förstå vad som krävs för att lyckas med den specifika kursen. Dessutom känner hen sig mer motiverad att leverera slutprodukten. Formativ bedömning öppnar möjligheter för studenter att reflektera över och förbättra innehållet i egna inlämningar. Du behöver i så fall ge tydliga instruktioner när du bildar grupper. Studenterna tränas då i att få syn på olika sätt att skriva om andras texter och de kan lära sig att formulera en positiv återkoppling. Alla grupper kan samla frågor om processen som kan diskuteras i helklass.

Kontrollera kunskapsprogression och utvärdera grupparbete

Eftersom det finns stark pedagogisk evidens för att engagera studenter i att samarbeta och diskutera, så

*Du kan uppmuntra dina studenter att ge återkoppling
på varandras arbete.*

kallade kollaborativa lärstrategier, uppstår en paradox i det pedagogiska arbetet. Å ena sidan uppmuntrar du dina studenter till kollaborativa strategier, å andra sidan måste deras arbete utvärderas individuellt utifrån de givna betygskriterierna. Kollaborativa strategier måste därför vara väl utformade så att de förstärker studenternas lärande. Oftast är utvärderingen av [grupparbeten](#) en komplex fråga för läraren; det kan nämligen vara svårt att skilja vad som återspeglar den individuella prestationen. I vissa fall leder brister i examination av grupparbeten till fusk och plagiat där en student har tagit ansvaret för allt arbete. Det är lätt att "glidare" åker snålskjuts på bekostnad av andra

¹⁹ Power använder uttrycket *unfinished learners* (Power 2009: 660).

²⁰ <https://serviceportalen.su.se/sv-se/article/1358938>

gruppmedlemmar i ett grupparbete, utan att du kan identifiera de respektive insatserna²¹.

Ur [anställningsbarhetssynpunkt](#), är det betydelsefullt att förbereda studenterna så bra som möjligt genom att de får individuella bedömningar även vid kollektiva uppgifter. I arbetslivet förväntas man samarbeta för att genomföra specifika uppgifter. Som lärare kan du hjälpa dem att genomföra ett grupparbete där alla känner sig delaktiga. För att undvika att vissa studenter inte engagerar sig i arbetet, kan du använda alternativa metoder som *team-based learning* (Swaray, 2012). Det är en metod som utgår från att individerna kommer in i en grupp med olika kompetenser och kan bidra till att utveckla gruppens arbete till ett lagarbete. Detta kräver individuell förberedelse, möjlighet att sätta upp gemensamma mål eller problem som ska lösas. Centralt för metoden är också att grupperna kontinuerligt utvärderar sin förmåga att arbeta i grupp genom att fokusera på a) bidrag till gruppen, b) förmåga att lyssna, c) förmåga att inkludera andra i samtalet och, d) förmåga att anpassa sig och vara flexibel. Metoden innebär att läraren ibland designar olika övningar till grupperna. Alla grupper bidrar i slutet till att lösa en gemensam uppgift. Detta leder till en bättre kvalitet på diskussionen med bland annat mindre upprepning. Dessutom är det en utmärkt träning inför verkliga situationer i samhället eftersom studenter kan lära sig att arbeta i grupp för att nå ett övergripande mål. Laborationer är en typisk form av grupparbete och där det kan krävas anpassade instruktioner och ett tydligt rolltagande. Vem gör vad i gruppen? En lärare på ett seminarium om plagiering tog upp problemet med laborationer i kemi på följande sätt:

”Mitt ämne är kemi. Jag antar att det typiska plagiatsfallet med kemistudenter vid universitetet är relaterat till när de skriver sina labbrapporter. I dessa rapporter beskriver de vad de har gjort i laboratoriet och de svarar på några teoretiska frågor som kopplades till laborationen. Två typiska fall av plagiat kan hittas, dels när en student använder material eller delvis kopierar en annan students labbrapport, dels när en student förklarar ett begrepp eller ett bevis som är lånat från vetenskapliga litteraturen utan att citera källan” (Anonym lärare, workshop om källkritik och plagiering, VT 2020, CeUL).

Det är därför det är viktigt att påminna studenter om plagieringsrisk innan de genomför en laboration så att läraren kan tydliggöra hur studenter får samarbeta och sedan producera en individuell rapport. För andra typer av grupparbeten kan det vara bra att lägga till frågor till varje student, som till exempel: vad var behållningen för studenten vid grupparbetet?

Under ett seminarium om plagiering föreslog en lärare följande för att minska plagieringsfall:

Ställ frågor individuellt om vad som var behållningen för studenten vid grupparbetet

”se till att studenterna presenterar sina arbeten muntligt i mindre grupper där studenterna kommer att ställa frågor” (Anonym lärare, seminarium om plagiering, 23 mars 2021 CeUL).

Studenter behöver utrymme för att få perspektiv på sina uppgifter. Genom att stimulera studenters självutvärdering uppmuntrar du dem att ta ansvar för sitt lärande och sitt aktiva deltagande i kursen. På

²¹ Sociologen Mancur Olsson hade beskrivit den attityden där en individ åtar sig det minsta och förblir passiv för att dra nytta av ett kollektivt arbete. Olson, M. 1971. *The logic of collective action: public goods and the theory of groups*. Cambridge, Mass. : Harvard University Press.

så sätt kan du få en bättre förståelse för dina studenters kunskapsprogression.

*Studentcentrerad undervisning underlättar möjligheten
att ha en aktiv diskussion om studieteknik.*

Träna dina studenter i läsande och skrivande

Plagiering beror oftast på dålig planering från studenten, som i sin tur beror på att läraren undervisar under väldigt begränsad tid. Detta minimerar antalet tillfällen för studenterna att träna det akademiska skrivandet. Bristande texter beror ofta på svårigheter att läsa en text. En bättre skribent är en student som kan läsa en text, det är därför viktigt att du ger dina studenter tillfälle att öva sig i att läsa akademiska texter och också ger dem möjlighet att förklara vad de har läst. Grupparbeten uppfyller här en viktig funktion eftersom studenter kan hjälpa varandra att förstå instruktioner inför en uppgift (Premat, 2021). Grupparbete skapar ofta goda förutsättningar för studentcentrerad undervisning.

Studenter kan lära sig en generisk kompetens som hjälper dem att bli mer självständiga. Är det så att läraren saknar tid kan en extra inspelad föreläsning vara väldigt uppskattad av studenter som behöver få råd om hur de ska plugga i det specifika ämnet. Där kan du också föreslå för dina studenter att besöka Studie- och språkverkstaden. Om du arbetar på en språkinstitution bör du presentera [Språkstudion](#) som en resurs för att träna språkinläringen.

När studenter skriver uppsats för första gången förekommer det att de googlar fram några referenser, kopierar fragmentariska texter och försöker snygga till en uppsats så att det verkar som om de själva har kommit på idéerna. När studenten påverkas av ett innehåll, kan hen ha svårt att utveckla ett personligt resonemang. Ett sätt att hjälpa studenterna är att ge dem möjlighet att reflektera över uppgiften utan att ha tillgång till någon dokumentation. Om de tycker att det är svårt kan man underlätta genom att låta studenterna intervjua varandra utifrån några väl valda frågor, där de till exempel spelar in sina svar – svar som de sedan kan ha som utgångspunkt när de börjar skriva. På så sätt kan studenten istället ägna tid åt att identifiera problemet som ska lösas, för att sedan kunna orientera sig i ämnet med de lämpligaste källorna. ”Google translate” är en resurs som också kan bidra till en hel del plagiering eftersom det är lätt att tänka att en översatt text inte kommer att upptäckas av textmatchningsverktygen. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på konstiga meningar (Prentice & Kinden, 2018). Där är din roll avgörande för att hjälpa studenten att hitta rätt vokabulär och termer. Formuleringar som inte passar sammanhanget döljer oftast lån och dåligt förstådda översättningar²². I detta avseende, är den största utmaningen för dig som lärare att ge tips till studenterna så att de inte använder *patchwriting-strategier* med hopfogade texter eller diskurser (Pecorari, 2003).

När studenten skriver vetenskapliga texter är den första utmaningen de ställs inför ofta att skapa själva problemställningen. Det kan därför vara bra att som lärare stötta dem redan på ett tidigt stadium genom olika slags brainstorming-aktiviteter, där de får utgå från olika frågor och identifiera nyckelord för att söka litteratur. Genom sådana och andra aktiviteter bidrar du som lärare till att utveckla deras självförtroende inför arbetet med att skriva uppsats. Brainstormingen kan läggas upp på följande sätt:

*Lär dina studenter att inte googla en fråga de får på en
uppgift direkt. Det blir lättare att arbeta med en text
när studenten har börjat fundera själv.*

²² Studenter i andraspråksinläring har till exempel en tendens att ta mindre hänsyn till innehållet och referenshanteringen.

Vilka associationer gör studenterna? Hur definierar de givna ord som finns i instruktioner? Hur kan de återinvestera mångtydigheten i de termer som används i en essäfråga? Du kan visa hur dina studenter kan lära sig att anteckna alla associationer, konnotationer och de exempel som skulle kunna användas i en senare fas. Denna brainstorming är väsentlig för att sedan kunna söka efter de nödvändiga källorna och för att kunna utveckla en bra forskningsfråga, särskilt i litterära ämnen.

Förstärka inlärningsstrategier hos dina studenter

För studenterna innebär deltagande i en kurs att kunna identifiera viktiga kunskaper för ämnet, men också att kunna reflektera över sina inlärningsmetoder. Vissa studenter känner sig som illegitima författare när de skriver en text, de behöver stöd för att våga skriva och få ökat självförtroende. När en student befinner sig på nybörjarnivå, kan det vara relevant att insistera på källkritik.

Det är genom att analysera källor som en student kan bygga en inventering av teorier och metoder inom ämnet.

Vilka källor har hen tittat närmare på? Hur färgades och påverkades hen av den fakta som gavs i dessa källor? Ett inlägg i en blogg har inte samma tillitsstatus och trovärdighet som en vetenskaplig artikel i en etablerad tidskrift i ämnet. Vilka personer har skrivit om temat? Är dessa personer viktiga och trovärdiga? Sådana frågor hjälper studenter att skriva en litteraturöversikt och att få en första uppfattning av området. En källkritisk förmåga är essentiell så att de undviker att konstruera sin uppsats på **approximativa diskurser**. En diskussion om källor skulle kunna hjälpa studenterna att förstå vad de kan göra. Under en workshop om källkritik som anordnades av CeUL, kommenterade en lärare behovet av att diskutera urvalet av källor med studenter.

”Jag tror att vi måste främja kritiskt tänkande bland studenterna. Senare i livet kommer de att behöva kunna tänka själva om något är legitimt eller inte; så det räcker inte att säga att vissa källor inte är bra, utan man måste hjälpa dem att navigera i vår värld” (Workshop om plagiat och källkritik, CeUL, HT 2019).

I många fall beror plagiering på en ”wikipediering” av en uppsats där studenten har utgått från sådana källor för att sedan skriva sin uppsats med hänsyn till information som fanns på olika Wikipediakällor. På frågan *har du upplevt plagiering hos dina studenter?* under ett seminarium skrev en lärare följande:

*”Ja, en har skrivit av allt från Wikipedia. En annan har översatt från en källa på ett annat språk. Några studenter skriver i princip av allt och refererar, men de borde citera istället. Det är många **ovana skribenter** nuförtiden”* (Anonym lärare, seminarium om plagiering, 23 mars 2021).

Reflektionen visar hur betydelsefullt det är att hjälpa studenter att förhålla sig kritiskt till källor eftersom de ibland plagierar utan att vara medvetna om det. Det skulle till exempel vara helt oacceptabelt att basera sin forskning på dessa sekundära och inte lika trovärdiga källor. Däremot kan det vara bra för studenterna att lära sig att citera alla källor som de har använt, eftersom en kontrast uppstår mellan vad studenterna gör i verkligheten och vad de gör i den akademiska kontexten. Som en lärare påpekade under en workshop om plagiering och källkritik;

”Det är OK att använda Wikipedia osv för bakgrundsinformation så länge studenter är medvetna om information de får från det, och kvaliteten. De

bör också vara medvetna om medias fördomar i allmänhet när de använder tidningsartiklar” (Anonym lärare, workshop om plagiering och källkritik, HT 2019).

En annan lärare insisterar på vikten av att skilja Wikipediakällor från vetenskapliga källor:

”Inom mitt område är det till exempel viktigt att skilja på kvaliteten på källor (peer reviewed som vetenskapliga artiklar mot icke-granskade som Wikipedia) och detta måste vara tydligt för studenterna när de skriver uppsatser eller tentor/avhandlingar. Det bör åtminstone finnas en introduktion till det i varje kurs som kräver akademiskt skrivande” (Anonym lärare, workshop om plagiering och källkritik, VT 2020).

Studenter har en tendens att exkludera sekundära källor från en uppsats för att de bedömer att dessa källor är illegitima, men de påverkas av dem. Det är t.o.m. möjligt att använda Wikipedia som stöd i lärandet, vilket innebär att du har granskat källan. Ett exempel på hur Wikipedia kan användas som stöd i lärandet är ett experiment som genomfördes på Romanska och klassiska institutionen, där studenterna fick tillgång till vissa Wikipedialänkar före examinationen under tre terminer (VT 18, HT 18 och VT 19). Två följdfrågor ställdes till studenterna i examinationen för att få veta om de hade använt dessa källor och om de skulle våga citera en Wikipedialänk i en uppsats. Av de studenter som deltog hade 73 % (75 studenter) en negativ inställning till användningen, men uppgav att de hade använt Wikipedia; de skulle däremot aldrig citera en sådan källa (Premat, 2020). Denna studie visar att det finns en kontrast mellan den källkritiska diskursen, som studenter har internaliserat, och verkligheten. En student skrev följande:

”Jag har försökt läsa dem så gott som möjligt. En del har varit svårare än andra. Wikipedia kan ofta vara bra för att få en överblick över ett ämne och samtidigt hitta källor genom Wikipedia som kan vara intressanta. Att använda Wikipedia som en källa i sig skulle jag försöka undvika men vissa enklare fakta som ibland inte kräver så noga precision som befolkning, yta, etc. skulle jag kunna använda” (Student A, VT 2018 (Romanska och klassiska institutionen)).

Studier visar att studenter använder Wikipediakällor för att få stöd när de inte känner sig som experter inom ett ämne (Blikstad-Balas, 2016). Många studenter uttryckte liknande tankar i sina berättelser i studien på Romanska och klassiska institutionen och nämnde trovärdighetsproblemet:

”För att avgöra en Wikipedias trovärdighet är det viktigt att studera vilka källor som har använts för att skriva den. Man bör även ta hänsyn till i vilken kontext den har skrivit, t. ex. kan informationen i Wikipediaartiklar skilja sig när man läser om ett ämne skrivet på olika språk i olika länder” (Student B, HT 2018 (Romanska och klassiska institutionen)).

En annan student påpekade att det var problematiskt att citera en anonym och ibland kollektiv källa.

”Jag skulle förmodligen inte citera en sådan källa då det inte är helt klart vem som upphovsman till texten och vem som är ansvarig utgivare. Oklart hur faktakontrollerade texterna är också. Texterna kan också ändras under kursens gång” (Student C, HT 2018 (Romanska och klassiska institutionen)).

Som lärare behöver du inte engagera dina studenter i sådana diskussioner just om Wikipedia, men du kan be dem att granska och citera alla de källor som har påverkat arbetet. En student visade stor osäkerhet och en ovana som senare skulle kunna leda till någon form av *patchwriting*:

”När man läser Wikipediasidor så är det viktigt att sortera ut det som är viktigt och relevant det man ska lära sig. Oftast är det väldigt mycket information på dessa sidor och det kan vara lite förvirrande men jag brukar ’skumma’ igenom texten först för att få en översikt och sedan gå igenom texten mer noggrant efteråt. Men jag kan inte citera någon källa” (Student D, VT 2018 (Romanska och klassiska institutionen).

Om det finns vissa Wikipedia källor som ligger närmare din kurs, kan det vara värt att kommentera dem och se vad som skulle kunna användas eller undvikas.

Inget är mer effektivt än lärarens råd när det gäller att använda källor för att förstärka lärandet.

Flera deltagare i studien från Romanska och klassiska institutionen påpekade att det var svårt att citera en Wikipediakälla som kan ändras väldigt snabbt.

Har ofta skummat texterna då de inte sällan varit väldigt långa och ganska ’hoppigt skrivna’ (utan tydliga linjer eller pedagogisk uppställning). Att citera en artikel från Wikipedia: det beror på hur de är skrivna och hur väl artikeln själv är källhänvisad. Sedan är problemet att den inte är statisk över tid vilket skulle kunna göra att den i stort sett behöver bifogas för att du ska veta att läsaren får del av samma innehåll” (Student E, VT 2018 (Romanska och klassiska institutionen).

Sedan kan du ställa frågor om urvalet av källor så att de motiverar sina svar och reflekterar över sitt lärande. Ett sådant förfarande ligger i linje med den forskning som visar att en bra inlärningsstrategi är att aktivera ett **metakognitivt tänkande** – alltså reflektion över hur man tänkte och de val man gjort, och därmed uppmana studenter att kommentera och utvärdera sin text (Krathwohl, 2002).

Kapitel 7: Sammanfattning

Plagiat och fusk vid högskolan har ökat de senaste åren (Universitetskanslersämbetet, 2021:8). Det är ett problem för universitetets trovärdighet men också en urholkning av studentens kunskaper. Med plagiat menas att lämna in någon annans arbete som sitt eget utan hänvisning till originaltexten. Plagiat kan ofta bero på bristande studieteknik, och du som lärare har en viktig roll i att vägleda dina studenter till akademisk integritet där de vet hur och varför de ska respektera ett neutralt, vetenskapligt synsätt och också skriva autentiska texter som bygger på tidigare kunskap inom fältet. För att underlätta för detta är det viktigt att respektive institution har en gemensam uppfattning för vad plagiat inom det egna ämnesområdet kan innebära och varför det, utöver att det är otillåtet, är ett stort problem. Vid plagiering förlorar studenten en del av de kunskaper som hen förväntas få. Länken mellan lärande och akademiska meriter bryts och det går inte att styrka att en självständig förståelse av ämnet har uppnåtts. Det är därför viktigt att möta studenterna där de befinner sig i sin utbildning för att stödja och underlätta lärandeprocessen. Studenternas lärande och de kunskaper de tillägnar sig, både de ämnesspecifika och den generiska kunskapen är en progression. En förstaårsstudent kan behöva vägledning i både hur hen ska ta sig an och läsa en akademisk text, och i hur disposition av en egen text kan göras. Lärarens roll att vägleda genom att tidigt prata om plagiat som fenomen och som problem är också viktig för studenternas förståelse av sitt eget ansvar för sin utbildning och sin del av det akademiska samtalet.

Digitala textjämförelsetjänster underlättar arbetet med att upptäcka plagiat, men de är inte heltäckande och därför bör även andra sätt att identifiera plagiat användas. Exempel kan vara uppmärksamhet på när texten är av varierande stilistisk nivå, eller där till exempel typsnitt skiljer sig åt i delar av dokumentet. Vid misstanke om plagiat ska det alltid skyndsamt anmälas till rektor. Det är aldrig den enskilde lärarens uppgift att bedöma om det, vid misstanke, rör sig om plagiat eller inte. Den bedömningen görs alltid av disciplinnämnden.

Referenser

- Bennet, R. (2005). "Factors Associated with Student Plagiarism in a Post-1992 University", *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 30:2, 137-62.
- Blikstad-Balas, M. (2016). 'You get what you need': A study of students' attitudes towards using Wikipedia when doing school assignments. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 60 (6), 594-608.
- Blomström, V., och Wennerberg, J. (2021). *Akademiskt läsande och skrivande. Studentlitteratur*. Lund.
- Hellman, J., Thorsten, A. (2021). Plagiera eller referera vetenskapligt? En studie om vad studenter behöver lära sig för att bli bättre på referathantering. *Högre utbildning*, vol. 11, n. 1, 41-55. Se också diskussionen om artikeln: <https://www.su.se/ceul/forskning/aktuell-h%C3%B6gskolepedagogisk-forskning/med-egna-ord-eller-andras-1.557288>
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: an overview. *Theory into practice*, 41 (4), 212-218.
- Olson, M. 1971. *The logic of collective action: public goods and the theory of groups*. Cambridge, Mass. : Harvard University Press.
- Pecorari, D. 2003. Good and original: Plagiarism and patchwriting in academic second-language writing. *Journal of Second Language Writing*, 12, 317-345
- Power, L. G. (2009). University students' perceptions of plagiarism. *The Journal of Higher Education*, 80:6 (November – December), 643-662.
- Premat, C. (2020). Wikipedia Practices, Quick Facts, and Plagiarism in Higher Education. In E. Ezza, & T. Drid (Eds.), *Teaching Academic Writing as a Discipline-Specific Skill in Higher Education* (pp. 199-221). IGI Global.
- Premat, C. 2021. Reinforcing group work with the help of collaborative strategies. Stockholm University Design Patterns. Educational resource. <https://doi.org/10.17045/sthlmuni.16732768.v1>
- Prentice, F.M., Kinden, C.E. 2018. Paraphrasing tools, language translation tools and plagiarism: an exploratory study. *International Journal for Educational Integrity*, 14, 11 <https://doi.org/10.1007/s40979-018-0036-7>.
- Swaray, R. (2012). An evaluation of a group project designed to reduce free-riding and promote active leaning. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37 (3), 285-292.
- Universitetskanslersämbetet, *Disciplinärenden 2019 och 2020 vid universitet och högskolor*, Rapport 2021:8.
- Whitley, P. and Keith-Speigel, B. (2002). *Academic Dishonesty: An Educator's Guide*, New York: Taylor and Francis.
- Wikforss, Å. (2017). *Alternativa fakta om kunskapen och dess fiender*. Lidingö: Fri Tanke förlag.

Regler och handläggningsordning för disciplinärenden

https://www.su.se/polopoly_fs/1.605871.1648540150!/menu/standard/file/Regler%20och%20handl%C3%A4ggningsordning%20f%C3%B6r%20disciplin%C3%A4renden.pdf

http://www.su.se/polopoly_fs/1.140521.1372667744!/menu/standard/file/Att%20citera.pdf

<https://www.su.se/sprakverkstaden>

<https://www.plagiarism.org/preventing-plagiarism>

<https://serviceportalen.su.se/sv-se/article/1358938>

<https://www.su.se/medarbetare/anst%C3%A4lld/ledningen-har-ordet/hur-motverkar-vi-fusk-inom-utbildningen-1.583113>

Ordlista

Akademisk integritet: Personer som arbetar vid universitet (studenter, forskare, professorer och administrativ personal) åtar sig att producera autentiskt innehåll samtidigt som de respekterar ett neutralt vetenskapligt synsätt.

Approximativa diskurser: Påståenden som inte är vetenskapligt och säkert validerade.

Generisk kunskap: Kunskap som har vidare användningsområde än det sammanhang i vilket det behandlas i en särskild kurs.

Kollaborativa strategier: Alla verktyg som underlättar grupparbete.

Lagfaren: Den lagfarne ledamoten i disciplinnämnden är den juridiskt utbildade person som är behörig att utöva domarämbete.

Metakognitivt tänkande: Frågor som inte bara relaterar till innehållet utan till inlärningsstrategier.

Patchwriting-strategier: Vana att klippa, kopiera och klistra in textfragment

Referathantering: Hur en sammanfattning av andra texter placeras i studentens produktion.

Referenshantering: Hur referenser är utformade i en akademisk text.

Studentcentrerad undervisning: Studenter ansvarar aktivt för lärandet.

Utredningsansvarig: Den person vid institutionen som har fått ansvar för att utreda misstänkta disciplinärenden och att upprätta institutionens anmälan till rektor. Det är alltså i första hand till den utredningsansvariga som kursansvarig eller examinator rapporterar sina misstankar om plagiat. Oftast är utredningsansvarig institutionens prefekt, eller en studierektor.

Wikipediering: Vana att plagiera en Wikipedia källa utan att citera den.

Övningar i att förstå vad plagiat kan vara

Övning 1 – När går samarbete över gränsen?

Läraren säger: Välj företag A, företag B eller företag C.

Du ska undersöka annonskampanjer som det valda företaget har använt under de senaste två åren. Skriv en rapport som utvärderar kampanjens effekt och ge rekommendationer för framtida kampanjer i företaget. Gör arbetet själv och lämna in en individuell, skriftlig rapport. Anta att tre studenter gör det som listas nedan och att de gör det i den ordningen.

Du avgör:

Uppfyller det arbete som respektive student lämnar in kraven ”Gör arbetet själv och lämna in en individuell skriftlig rapport”? Om inte, när går studenten över gränsen mellan att dela med sig och samarbeta respektive att göra något som inte motsvarar de krav du har ställt?

1. De tre studenterna diskuterar uppgiften med andra studenter.
2. De tittar på gamla exempel på liknande skriftliga rapporter. De diskuterar vad som är bra och dåligt i tidigare studenters arbeten.
3. Alla tre studenterna väljer företag B. Sedan upptäcker de att de övriga två har gjort samma val. De bestämmer sig för att utbyta idéer.
4. De bestämmer sig för att göra lite efterforskningar kring annonskampanjer i allmänhet. Alla letar efter information men de bestämmer sig för att fördjupa sig i en aspekt var (den första fördjupar sig i hur man mäter effekt, den andra tittar på design, den tredje tittar särskilt på kostnader etc.). Alla gör anteckningar.
5. De återrappporterar muntligt till varandra om annonskampanjer i allmänhet och de specialområden de fördjupat sig i. De berättar för varandra om vilka källor de har fördjupat sig i för att få fram specialinformationen och om vilka allmänna källor som var särskilt bra.
6. De utbyter anteckningar om vad de hittat så här långt, inklusive källor.
7. Den student som är bäst på att hitta information samlar in uppgifter om företag B:s annonskampanj och delar med sig av dessa.
8. En annan student gör en disposition för rapporten, formulerar rubriker och ger de andra en kopia.
9. De fördelar skrivandet av de olika avsnitten. Var och en skriver två avsnitt. Alla bidrar till det sammanfattande avsnittet.
10. De sätter samman avsnitten till ett utkast. Varje student tar med sig utkastet och skriver en individuell slutversion av rapporten. Ingen ändrar mer än fem procent av de andra studenternas texter.
11. Varje student lämnar in sin slutliga version av rapporten och intygar att ”detta är en individuell rapport och mitt eget arbete”.

© Jude Carroll, jrcarroll@brookes.ac.uk

Övning 2 – Vad är god vetenskaplig forskningssed och akademiskt skrivande?

Fråga: Tror du att följande handlingar överensstämmer med god vetenskaplig forskningssed och akademiskt skrivande? Ja/Nej

1. Du ska skriva ett forskningsarbete och läser en artikel där andra artiklar, som du inte läst, citeras. Författaren av artikeln du läser har summerat de andra artiklarna. Du listar både artikeln du har läst och de du inte har läst i referenslistan.
2. Du går på en konstutställning och gör skisser av sex olika bilder. Du tar element ur var och en av dessa som inspiration till en egen bild som du sedan presenterar som ditt eget arbete.
3. Du laddar ner tre sidor text (ca 1500 ord) från webben och gör några ändringar i exemplen som används i texten så att den blir mer relevant för ämnet för din uppgift. Som tur är finns det även en referenslista på webbsidan som du kopierar och inkluderar i din uppgift. Sedan lämnar du in ett arbete på åtta sidor.
4. Du ber någon annan att korrekturläsa och rätta din inlämningsuppgift innan du lämnar in den.
5. Du skriver med egna ord om en komplicerad idé om barns utveckling som du läst om i en bok. Du lämnar fullständiga uppgifter om boken i referenslistan. Det är den enda indikationen om var idén kommer ifrån.
6. I din uppgift frågas det efter information som du enkelt hittar i en lärobok. Du kopierar svaret, sätter citattecken runt och skriver författarens namn och sidhänvisning efter citatet.

Här är svaren. Håller du med?

1. NEJ. Det bryter det förtroende som ligger till grund för vetenskapligt arbete när du inte läst de artiklar du anger i litteraturförteckningen.
2. JA. Detta går alldeles utmärkt – det är vad konststudenter förväntas göra i sina skissblock.
3. NEJ. Klassisk plagiering. Tänk på allt det arbete som lagts ner på den forskning som du här presenterar som ditt eget!
4. Den här är knepig. I vilken utsträckning är det fortfarande 'ditt arbete'? Om korrekturläsaren gick utöver den "städning" som rättstavning och grammatik innebär, skulle det kunna vara plagiering (dvs. du hävdar någon annans arbete som ditt eget).
5. NEJ. Du måste visa exakt var du använder någon annans arbete. Det räcker inte att bara ange källan i referenslistan.
6. JA. Men det här ser ut som bristande självförtroende i skrivandet. Om du gör det för mycket utan att kommentera vad som är viktigt/speciellt/anmärkningsvärt med citatet, så kommer din "röst" inte att framträda i texten. Var noga med att ange hela hänvisningen i referenslistan.

© Jude Carroll, jrcarroll@brookes.ac.uk

Tips till lärare att använda i undervisningen

Appendix 1: Underlag för försäkran

Författare: Jude Carroll

Försättsblad - Försäkran

Studentens namn:

Namn på kursen:

Datum för inlämning:

Jag intygar att jag vid genomförandet av denna uppgift:

- Har följt instruktionerna om självständigt arbete. Detta är mitt eget arbete.
- I de fall där jag har samarbetat med andra (inklusive kurskamrater), har jag följt instruktioner för hur man erkänner andras bidrag.
- Alltid har markerat citat tydligt med hjälp av citattecken, kursiv stil eller indragna stycken, på de ställen där jag har använt andras ord (till exempel från internet, läroböcker, tidskrifter eller andra källor).
- På anvisat sätt angett var jag har använt andras idéer, bilder eller tabeller (till exempel från internet, böcker, tidskrifter, föreläsningssanteckningar eller andra källor).
- Har använt det referenssystem som rekommenderas av institutionen för att tillerkänna andras ord eller tankar. Jag visar i själva texten var källor används, till exempel genom fotnoter eller textcitat.
- Har listat alla källor jag använt i detta arbete i litteraturförteckningen.
- Har följt institutionens rekommendationer och riktlinjer för formalia för referenslista.

Appendix 2: Tips och stöd till dina studenter inför akademiskt skrivande

Författare: Jude Carroll

Som student behöver du veta vilka förväntningar dina lärare har på dig. Du behöver utveckla dina akademiska färdigheter och förståelsen för hur examinationerna används för att testa dina kunskaper. Ju mer du vet om korrekt akademiskt skrivande, desto mindre behöver du oroa dig för plagiering. Du behöver lära dig hur du hittar välunderbyggda vetenskapliga texter och utveckla färdigheter för källhänvisningar och bibliografier. Du behöver också lära dig vilken typ av information, data och idéer som dina lärare inte vill att du delar med dig av till dina studiekamrater. Dessutom måste du lära dig att använda källor för att stödja och motivera argumentationen i din text. Tänk på att det kan vara ett regelbrott att hjälpa någon annan att plagiera även om du själv inte gynnas av det. Det kan i vissa fall rubriceras som ”otillåtet samarbete”.

Följande tips handlar om hur man skriver uppsatser korrekt inom högre utbildning. Om du behöver råd när du skriver dina arbeten, kontakta först och främst din lärare för handledning. Om du behöver ytterligare stöd i ditt skrivande, vänd dig till Studie- och språkverkstaden vid Studentavdelningen. Om du därutöver behöver ytterligare stöd för att lära dig att söka information, vänd dig till Stockholms universitetsbibliotek.

Att skriva i en forskningsmiljö

Universiteten är forskningsmiljöer och din lärare förväntar sig att du skriver i enlighet med de akademiska konventionerna inom ämnet. Studenternas akademiska skrivande måste överensstämma med dessa. Att synliggöra exakt vad i ett arbete som kommer från någon annan handlar emellertid inte enbart om att ge ett erkännande till den som står bakom ett visst arbete. Det handlar minst lika mycket om den kumulativa vetenskapens kärna, som bygger på att alla led i en vetenskaplig argumentation som bygger vidare på andras forskning ska kunna spåras bakåt och utsättas för prövning.

Att plagiera – vare sig det är avsiktligt eller inte – strider helt enkelt mot fundamentala vetenskapliga principer och det är därför ett lärosäte som Stockholms universitet engagerar sig i dessa frågor.

Att skriva inom olika ämnesområden

Formerna för akademiskt skrivande varierar mellan olika ämnen, men det är sällan någon förväntar sig att du bara ska skriva ner lösryckta fakta. Din lärare vill inte att du enbart ska upprepa vad du läst eller skriva ordagrant vad som sagts på föreläsningen. På något sätt behöver du själv bearbeta innehållet och formulera dig själv kring det som efterfrågas. Olika ämnen och olika examinationsuppgifter kan skilja sig mycket åt vad gäller hur du behöver skriva. Nedanstående råd är allmänt formulerade och det är viktigt att du aktivt arbetar med att försöka lära dig och förstå vad som gäller i just ditt ämne, i just det sammanhang som du skriver. När du skriver är det ofta bra om du belyser en fråga eller ett ämne från flera infallsvinklar. Du kan till exempel börja med en beskrivning av fakta och en kort beskrivning av en teori, men detta är bara bakgrunden. Härnäst förväntas du utforska viktiga frågor i ämnet. Vanligtvis är det frågor som du måste komma på själv och sedan besvara. Denna typ av skrivande kallas ofta för en ”diskussion”. Anta att du skriver om ett relativt nytt kunskapsområde. De frågor du ställer upp och besvarar skulle kunna vara: – Hur säker är vetenskapen som ligger till grund för detta område? Hur har denna kunskap använts förr? Vem vill använda de nya rönen från området och vem kan tänkas ha invändningar? Vad behöver utvecklas? och så vidare. Förutom diskussionen kommer du nästan säkert att behöva ”utvärdera” ditt svar – det vill säga resonera om hur säker läsaren kan vara på giltigheten i din slutsats.

Den första kopplingen mellan akademiskt skrivande och plagiering

Akademiskt skrivande i högre utbildning går ut på att du visar att du förstår många aspekter av ämnet, men det är också viktigt att du gör ett välunderbyggt ställningstagande. När du gör ett sådant eget ställningstagande måste du kunna försvara den hållning du har intagit. Detta är anledningen till att kopiering av andras idéer och ord inte är acceptabelt, även om det kanske var godtagbart i det skrivande du praktiserade innan du kom till universitetet. Att kopiera andra människors idéer och ord visar inte din förståelse av dessa idéer. Det är bara kopiering.

Den andra kopplingen med plagiering

När du skriver för att visa dina kunskaper och din förståelse kan du inte bara rada upp dem som ”Jag tror det här och det här och det här”. Detta sätt att ange dina åsikter kan fungera för sociala sammankomster men är inte tillräckligt i akademiskt skrivande. Vi använder samma ord, ”argument”, när vi beskriver akademiskt skrivande – ”Du måste konstruera och framföra dina egna argument inom ett visst ämne”. Men argumentationen inom akademiskt skrivande förväntas ha en formell ton och författaren ska sträva efter att använda sig av ett ”objektivt” eller ”sakligt” språk.

Evidensbaserat skrivande

Även studentförfattare måste använda idéer och synpunkter från andra för att stödja sina egna åsikter eller för att bygga upp en argumentation. Detta evidensbaserade skrivande kallas ibland ”att skriva från källor”. Du måste alltid göra klart exakt vilka källorna till dina fakta är. När du plagierar döljer du dina källor, dvs. du tillkännager inte var uppgifterna kommer ifrån. Vissa studenter gör detta avsiktligt – de försöker ge sken av att vara mer lärda, mer akademiska och mer av experter än vad de egentligen är. Detta är fusk (vilsedande) och läraren måste anmäla sådana fall till studierektor eller prefekt som, om grundad misstanke föreligger, i sin tur är tvungen att rapportera till rektor. Fusk blir då ett disciplinärende och kan leda till avstängning. Men även om misstanke om fusk inte föreligger är skrivande utan att ange källor dålig praxis. Om du skriver som om andras ord och idéer är dina egna när du är student, är dina argument inte lika starka och det är omöjligt för läraren att se om du uppnått kursens lärandemål eller kursmomentet. Detta är inte acceptabelt inom akademien.

Att skapa en stark argumentation

Det krävs många färdigheter för att skapa en stark argumentation när du skriver något på universitetsnivå. Du måste hitta bra källor! Detta innebär att gå bortom Google för att identifiera vilka källor som är vederhäftiga, vilka som är de bästa att använda, etc. Stockholms universitetsbibliotek ger kurser om den del av forskningen som kallas informationssökning. Detta är en mycket viktig färdighet. Läs källor kritiskt! Detta innebär att lära sig att leta efter olika typer av bevis eller belägg, att söka fakta och information, idéer och exempel som stöder ditt påstående. Du behöver inte läsa med syftet att komma ihåg allt i texten. Du läser för att hitta stöd för något i din egen skrift. Gör anteckningar! När du läser är det ofta bara ett urval av all fakta och all information som är betydelsefulla för din egen framställning. Hitta dem och skriv ner dem med dina egna ord. Hela tiden medan du läser ska du fråga dig själv: ”Vad är det den person som skrev boken eller artikeln säger som är användbart för mig?” Genom att skriva ner dessa nyttiga poänger med dina egna ord tar du ett mycket viktigt steg mot att skriva om dem senare med egna ord. Du ska inte bara klippa och klistra texterna eller använda en överstrykningspenna. Det är ett farligt steg mot att bara infoga den kopierade texten i din egen skrift vid ett senare tillfälle. Lär dig att sammanfatta! Öva dina färdigheter i att anteckna viktiga poänger kort och koncist.

Din anteckning kommer kanske att sammanfatta en hel sida av den ursprungliga texten till två meningar – det är en anteckningsteknik som kan vara mycket användbar många gånger. Öva detta slags sammanfattande när du läser, eller läs några böcker om hur man gör det. Denna anteckningsteknik är ännu viktigare om du läser och antecknar på engelska eller något annat språk som inte är ditt förstaspråk. Ibland kan studenter försöka skriva om den ursprungliga texten så att den säger samma sak men med andra ord. Detta kallas en ”parafras”, och troligen kommer den nya versionen att vara lika lång som originalet och innehålla samma idéer. Om detta inte görs tillräckligt väl kan det uppstå oklarheter kring vilka idéer som är någon annans och vilka som är dina. I så fall kan din lärare börja undra vem skrivit texten – du eller någon annan? Behåll kopplingen mellan anteckningar och original! När du skriver kommer du att lägga ihop fakta från flera källor. Din framställning ska tydligt uttrycka vad du hävdar och försöka visa att andra delar din uppfattning eller är av en annan åsikt. Din text måste alltid ange varifrån citatet eller idén som stöder din idé kom. Detta förtydligande kräver god disciplin när man läser och tar anteckningar. Du måste skriva upp varje källa för att senare kunna säga var stycket kom ifrån. Du kan skriva upp dina källor med hjälp av speciell programvara eller använda något annat enkelt system som till exempel ett kortregister. Oavsett hur du gör det, skall regeln vara: ”Läs aldrig utan att anteckna”. Anteckna aldrig utan att ange källan. Vid varje sådan notering, fråga

dig själv: "Vad behöver jag notera här för att lätt hitta tillbaka till källan om jag behöver kolla upp något i ett senare skede?"

Referensteknik

Att referera eller ange källor handlar om att använda ett vedertaget system för att steg för steg visa hur du har använt källorna. Du kan inte bli bra på att referera om du inte vidtar de åtgärder som vi redan beskrivit. Du behöver bra källor, bra anteckningar, bra koppling mellan anteckningar och källor, och ett bra sätt att väva samman idéer. Sedan behöver du ett bra referenssystem. Det finns många böcker, elektroniska guider och resurser på nätet som förklarar referenssystem för dig. En referensguide berättar hur andras tankar eller ord ska anges i texten. Inom olika ämnestraditioner använder man olika referenssystem. Du behöver först och främst lära dig det system du förväntas använda för den aktuella uppgiften. Men det är viktigt att du behärskar fler tekniker, eftersom du i framtiden kan behöva helt andra system i andra sammanhang. Handledningar om referensteknik visar hur du ska samla ihop alla de källor du har använt för att skriva en text och för att skapa en källförteckning. Den kommer att förklara användandet av skiljetecken och alla små detaljer om att skriva referenser. Men de små detaljerna är inte det viktigaste. Vad är viktigast när man skriver referenser? Du måste visa i varje enskilt fall i ditt skrivande var ord och idéer i texten kommer ifrån. Detta betyder mycket mer än att använda kommatecken rätt eller hur man refererar till en ovanlig källa. Försök att vara konsekvent i de referenser du använder, för om du är slarvig med utformning eller numrering blir din läsare irriterad och arbetets akademiska trovärdighet minskar. Att skriva från källor kan ta årtal av övning, även på ditt modersmål. Det är dubbelt så svårt att göra det på ett främmande språk. Men när du behärskar det och när du har hittat din egen "röst" som författare, kommer du aldrig mer att behöva oroa dig för att oavsiktligt plagiera och kan ta plats i gruppen av författare och tänkare inom din egen disciplin.

Länksamling

Stockholms universitets Studie- och språkverkstad:

<https://www.su.se/utbildning/studera-vid-universitetet/studie-och-spr%C3%A5kverkstaden>

Stockholms universitetsbibliotek:

<https://www.su.se/stockholms-universitetsbibliotek/tj%C3%A4nster-och-st%C3%B6d>

Refero

<https://refero.lnu.se/>

Stockholms universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik, Kurs Akademiskt läsande och skrivande (7,5 hp)

<https://www.su.se/sok-kurser-och-program/peg102-1.421502>

Skrivguiden (Blekinge tekniska högskola, HKR, Linnéuniversitetet, Umeå universitet):

<https://skrivguiden.se/>

Ouriginal handbok:

<https://www.ouriginal.com/plagiarism-handbook/>

